

Nr 180

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om gränstullsamarbete med annan stat, m. m.; given Stockholms slott den 6 november 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till lag om gränstullsamarbete med annan stat;

dels ock godkänna bifogade den 28 oktober 1959 avslutade överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

Mot bakgrunden av en efter rekommendation av Nordiska rådet tillkommen överenskommelse med Norge angående gränstullsamarbete — innebärande samverkan i fråga om tullkontroll och tullklarering av trafiken med nämnda land — föreslås en lag om gränstullsamarbete med annan stat. Lagen upptar de bestämmelser som erfordras för att tulltjänst i viss utsträckning skall kunna utföras av det ena landets tulltjänstemän på det andra landets område. Då gränstullsamarbete kan ifrågakomma även med annat land än Norge, har lagen utformats som en fullmaktslag. Avsikten är, att Kungl. Maj:t skall kunna, allteftersom överenskommelse om gränstullsamarbete träffas med ett grannland och godkännes av riksdagen, sätta lagen helt eller delvis i tillämpning. Tillika föreslås, att riksdagen godkänner överenskommelsen med Norge. Lagen skall enligt förslaget tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1960.

Förslag
till
lag om gränstullsamarbete med annan stat

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Konungen må, efter avtal med annan stat, förordna, att för samarbete i fråga om tullkontroll å och tullklarering av trafik mellan Sverige och den andra staten (*gränstullsamarbete*) 2—13 §§ denna lag helt eller delvis skola äga tillämpning.

2 §.

För gränstullsamarbete må, enligt vad Konungen därom förordnar, upprättas särskild zon inom vilken samarbetet här i riket skall bedrivas (*kontrollzon*). Finnes kontrollzon böra upprättas längs rikets gräns mot den andra staten, skall den vara av samma bredd som motsvarande zon inom den andra staten, dock högst femton kilometer. Kontrollzon annorstädes inom riket må omfatta landsvägssträcka, järnvägssträcka med tillhörande stationsområde, flygplats, farled eller hamnområde.

3 §.

Inom kontrollzon här i riket tillämpas med avseende å tullkontroll och tullklarering för den andra statens räkning de i den staten gällande bestämmelserna om tull samt in- och utförsel jämte de bestämmelser i övrigt, vilkas efterlevnad dess tullväsen har att övervaka. Tvångsmedel, som enligt den andra statens lagstiftning tulltjänsteman äger anlita, må därvid användas inom kontrollzonen, dock endast vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott eller försök därtill, varigenom lag eller författning i den andra staten överträtts.

4 §.

Tullpersonal från den andra staten må inom kontrollzon här i riket utöva tulltjänst, som omfattas av gränstullsamarbete, under iakttagande av den stats instruktioner och reglementen, för vilken tulltjänsten bedrivs.

5 §.

Inom kontrollzon i den andra staten tillämpas med avseende å tullkontroll och tullklarering för svenska statens räkning de i Sverige gällande bestämmelserna om tull samt in- och utförsel jämte de bestämmelser i övrigt, vilkas efterlevnad det svenska tullverket har att övervaka. Tvångsmedel, som enligt svensk lagstiftning tulltjänsteman äger anlita, må därvid användas inom kontrollzonen, dock endast vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott eller försök därtill, varigenom svensk lag eller författning överträtts.

6 §.

Det åligger svensk tullpersonal att utöva tulltjänst, som omfattas av gränstullsamarbete, under iakttagande av den stats instruktioner och reglementen, för vilken tulltjänsten bedrivs.

7 §.

Åtgärd, som i anledning av gränstullsamarbete för svensk räkning vidtagits av myndighet eller personal tillhörande den andra statens tullväsen, skall anses som om den vidtagits av svensk tullmyndighet eller tullpersonal. Av tullmyndighet i den andra staten anbragt insegel anses därvid såsom svensk tullmyndighets insegel.

8 §.

Tulltjänsteman från den andra staten åtnjuter under utövning här i riket av tulltjänst, som omfattas av gränstullsamarbete, skydd enligt 10 kap. strafflagen men skall icke vara underkastad i 25 kap. samma lag meddelade bestämmelser om ämbetsbrott.

Har svensk tulltjänsteman genom gärning som avses i 25 kap. 1—5 §§ strafflagen åsidosatt sin tjänsteplikt, då han i anledning av gränstullsamarbete haft att utöva tulltjänst för den andra staten, skall så anses som om gärningen begåtts under utövning av svensk tulltjänst.

9 §.

Om svensk tulltjänsteman under utövning av tulltjänst för annan stat i anledning av gränstullsamarbete åstadkommer skada för vilken han är ansvarig enligt svenska skadeståndsregler, skall kronan ersätta skadan, kronan obetaget att av tjänstemannen söka åter vad sålunda utgivits.

10 §.

Egendom som i anledning av smugglingsbrott eller försök därtill tagits i beslag inom kontrollzon i den andra staten skall, därest gärningen inneburit sådant brott mot lag eller författning såväl i Sverige som i den andra staten, som kan föranleda förverkande av egendomen, överlämnas till tull- eller polismyndighet i sistnämnda stat om ej särskilda skäl annat föranleda. Har beslaget ägt rum inom kontrollzon här i riket, må egendomen överlämnas till myndighet i den andra staten om särskilda skäl därtill äro.

Har egendom med tillämpning av vad i första stycket sägs överlämnats till myndighet i den andra staten, skall vad i svensk lag eller författning må vara stadgat om skyldighet att ersätta värdet av sådan egendom icke äga tillämpning.

11 §.

Den som i samband med verkställt eller tillämnat gränsöverskridande gripits på svenskt område inom kontrollzon längs riksgränsen såsom skäligen misstänkt för brott mot bestämmelse, som avses i 3 §, eller försök till sådant brott må, om ej särskilda skäl däremot äro, omedelbart föras till tull- eller polismyndighet i den andra staten, därest

han är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller anledning förekommer, att hans uppgift därom är osann;

han ej äger hemvist i Sverige eller i den andra staten och det skäligen kan befaras, att han genom att begiva sig till en tredje stat undandrager sig lagföring eller straff; eller

det i annat fall skäligen kan befaras, att han undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Åtgärd, som avses i första stycket, må vidtagas mot den som ej äger hemvist och medborgarskap i den andra staten endast om den andra staten förbundet sig dels att icke utan medgivande av Konungen utlämna den miss-

tänkte till tredje stat, dels ock att ej utan sådant medgivande låta den misstänkte åtalas eller straffas för annat brott som begåtts före gripandet. Den andra staten må dock i sådan förbindelse förbehålla sig att låta åtala eller straffa för annat brott, där

fråga är om överträdelse av tullförfattningar; eller
den misstänkte själv inför domstol samtyckt därtill; eller
han underlåtit att, oaktat hinder ej mött, lämna den andra staten inom en månad efter rättegång och undergående av straff eller annan påföljd som må hava ådömts honom för brott, varför han förts till den andra staten; eller
han återvänt till den andra staten, sedan han lämnat denna.

12 §.

Har någon med tillämpning av bestämmelser i den andra staten, motsvarande stadgandena i 11 §, förts till svensk myndighet må han, därest han ej äger hemvist och medborgarskap i Sverige, icke utan vederbörligt medgivande av myndighet i den andra staten utlämnas till tredje stat, ej heller utan sådant medgivande åtalas eller straffas för annat brott som begåtts före gripandet, med mindre

fråga är om överträdelse av tullförfattningar; eller
den misstänkte själv inför domstol samtyckt därtill; eller
han underlåtit att, oaktat hinder ej mött, lämna Sverige inom en månad efter rättegång och undergående av straff eller annan påföljd som må hava ådömts honom för brott, varför han förts till Sverige; eller
han återvänt till Sverige, sedan han lämnat landet.

13 §.

Vad som enligt 3—5, 10 och 11 §§ gäller inom kontrollzon skall äga tillämpning jämväl utanför sådan zon, när i anledning av smuglingsbrott eller försök därtill den misstänkte förföljes utanför zonen i omedelbart samband med gärningen.

14 §.

Konungen meddelar de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

**Överenskommelse mellan Sverige och Norge
angående gränstullsamarbete**

Kungl. svenska regeringen och kungl. norska regeringen,

vilka önska underlätta trafiken mellan Sverige och Norge och vilka i detta syfte önska förenkla tullkontrollen å och tullklareringen av nämnda trafik,

hava träffat följande överenskommelse om gränstullsamarbete:

Artikel 1

De fördragsslutande staterna skola, på sätt närmare anges i denna överenskommelse, bedriva samarbete i fråga om tullkontroll å och tullklarering av trafiken mellan de båda staterna. Sådant samarbete benämnes gränstullsamarbete och skall äga rum inom kontrollzon.

På vardera sidan om riksgränsen mellan de båda staterna skall utmed densamma ett femton kilometer brett område utgöra kontrollzon.

Vardera staten äger i samråd med den andra staten bestämma att även annat område, inom vilket gränstullsamarbete är önskvärt, skall utgöra kontrollzon. Sådant kontrollzon kan omfatta landsvägssträcka, järnvägssträcka med ett eller flera stationsområden, flygplats, farled eller hamnområde.

Vad enligt artiklarna 2, 3, 4 och 6 gäller inom kontrollzon skall äga giltighet även utanför sådan zon, då fråga är om smuglingsbrott och den misstänkte förföljes i omedelbart samband med förövandet av gärningen.

Artikel 2

Vardera statens tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt andra bestämmelser rörande trafiken, vilkas efterlevnad tullväsendet har att övervaka vid verksamhet, som om-

**Overenskomst mellom Norge og Sverige
om grensetollsamarbeid**

Den kgl. norske og den kgl. svenske regjering, som ønsker å lette trafikken mellom Norge og Sverige og som i denne hensikt ønsker å forenkle tollkontrollen og tollklareringen av nevnte trafikk, har inngått følgende overenskomst om grensetollsamarbeid:

Artikkel 1

De kontraherende stater skal samarbeide om tollkontroll og tollklarering av trafikken mellom de to land på den måte som er nærmere anført i denne overenskomst. Dette samarbeid benevnes grensetollsamarbeid og skal foregå innenfor kontrollsoner.

Et femten kilometer bredt område på hver side av og langs med riksgrensen mellom de to land skal danne kontrollsoner.

Hver av statene kan etter samråd med den annen stat bestemme at også annet område innenfor hvilket grensetollsamarbeid er ønskelig skal danne en kontrollson. Denne kontrollsonen kan omfatte en vegstrekning, jernbanestrekning, med et eller flere stasjonsområder, flyplass, skipsled eller havneområde.

De bestemmelser som ifølge artiklene 2, 3, 4 og 6 skal gjelde innenfor en kontrollson, skal også gjelde utenfor en slik sone ved smuglingsovertreddelser, når den mistenkte forfølges i umiddelbar sammenheng med foretakelsen av gjerningen.

Artikkel 2

Hvert lands tollbestemmelser, inn- og utførselsbestemmelser og andre bestemmelser vedrørende trafikken som tollvesenet under utførelse av den tjeneste som omfattes av grense-

fattas av gränstullsamarbetet, skola kunna tillämpas inom kontrollzon på den andra statens territorium, då tulltjänst utövas för den stat, i vilken bestämmelserna utfärdats.

Vardera staten skall genom sin centrala tullmyndighet i förväg meddela motsvarande myndighet i den andra staten vilka bestämmelser som skola äga tillämpning, då tulltjänst för dess räkning utövas på den andra statens territorium. Bestämmelserna skola finnas tillgängliga för allmänheten vid alla de tullanstalter i kontrollzonerna, som omfattas av gränstullsamarbetet.

Tvångsmedel i enlighet med endera statens lagstiftning må på den andra statens territorium blott användas inom kontrollzon vid undersökning i omedelbart samband med smuglingsbrott eller försök till dylikt brott.

Artikel 3

Vardera av de fördragsslutande staterna åtager sig att låta sina tjänstemän inom kontrollzoner på båda staternas territorier utöva sådan tulltjänst för den andra staten som omfattas av gränstullsamarbetet.

Artikel 4

Vardera av de fördragsslutande staterna åtager sig att inom kontrollzon på sitt territorium tillåta den andra statens tulltjänstemän att utöva sådan tulltjänst för sin stat som omfattas av gränstullsamarbetet.

För användande av tvångsmedel, då tulltjänst för den ena staten utövas på den andra statens territorium, må handräckning av polis- eller eventuellt militärmyndighet i sistnämnda stat begäras.

Artikel 5

Om endera staten låter beslagtagna egendom i fall, då båda staternas bestämmelser överträtts, skall egendomen överlämnas till vederbörande myndighet i den stat, på vars territo-

tollsamarbeidet skal overvåke overholdelsen av, skal kunne anvendes og håndheves innen kontrollsoner på det annet lands territorium under utøving av tolltjeneste for det land der bestemmelsene er gitt.

Hver stat skal gjennom sin sentrale tollmyndighet på forhånd meddele den tilsvarende myndighet i det annet land hvilke bestemmelser som skal få anvendelse under utøving av dets tolltjeneste på det annet lands område. Bestemmelsene skal være tilgjengelig for publikum på alle tollsteder og tollstasjoner i de kontrollsoner som omfattes av grensetollsamarbeidet.

Tvangsmidler i henhold til det ene lands lovgivning kan bare anvendes innen kontrollsonene på det annet lands territorium ved undersøkelser i umiddelbar sammenheng med smuglingsovertredelse eller forsøk på slik overtredelse.

Artikkel 3

Hver av de kontraherende stater påtar seg å la sine tolltjenestemenn utføre slik tolltjeneste for det annet land som omfattes av grensetollsamarbeidet innen kontrollsoner på begge lands territorier.

Artikkel 4

Hver av de kontraherende stater påtar seg innen kontrollsoner på sitt territorium å la det annet lands tolltjenestemenn utføre slik tolltjeneste for sitt land som omfattes av grensetollsamarbeidet.

Til iverksettelse av tvangsmidler under utøvelse av det ene lands tolltjeneste på det annet lands territorium, kan det kreves bistand av politi- eller i tilfelle militærmyndighet i sistnevnte land.

Artikkel 5

Hvis en av de kontraherende stater beslaglegger varer i tilfelle hvor begge lands bestemmelser er overtrådt, skal varene overleveres til vedkommende myndighet i det land på hvis

rium beslaget verkställt, utan så är att särskild omständighet annat föranleder.

territorium beslaget er foretatt, såfremt ikke særskilte omstendigheter foranlediger annen fremgangsmåte.

Artikel 6

Den som i samband med verkställt eller tillämnat gränsöverskridande gripits inom kontrollzonen längs riksgrensens på endera statens territorium såsom skäligen misstänkt för brott mot bestämmelse, som avses i artikel 2, första stycket, må, såvida ej särskilda skäl däremot äro, omedelbart föras till tull- eller polismyndighet i den andra staten under förutsättning

1) att han är okänd och undandraget sig att uppgiva namn och hemvist eller det skäligen kan misstänkas, att hans uppgift därom är osann, eller

2) att han ej äger hemvist i Sverige eller i Norge och det skäligen kan befaras, att han genom att begiva sig till annan stat undandraget sig lagföring och straff, eller

3) att det i annat fall med skäl kan befaras, att han undandraget sig lagföring och straff eller genom undanröjande av bevis eller eljest försvårat sakens utredning.

Vad angår brott, vilket begåtts före överlämnandet, må den överlämnade icke åtalas eller straffas för annat sådant brott än överträdelse av bestämmelse som avses i artikel 2, första stycket, med mindre

1) särskilt medgivande lämnats av den stat, där han gripits;

2) han själv inför domstol samtyckt därtill;

3) han underlåtit att, oaktat hinder ej mött, lämna landet inom en månad efter rättegång och undergående av straff eller annan påföljd som må hava ådömts honom för brott som föranlett överlämnandet; eller

4) han återvänt dit sedan han lämnat landet.

Överlämnad person må ej utläm-

Artikkel 6

Den som i forbindelse med iverksatt eller tilsiktet iverksatt grenseoverskridelse pågripes innen kontrollsonen langs riksgrensen på det ene lands territorium, fordi han med skjellig grunn mistenkes for brudd på bestemmelse nevnt i artikkel 2, første ledd, kan umiddelbart føres til det annet lands toll- eller politimyndighet, såfremt det ikke foreligger spesielle grunner mot det, under forutsetning av

1. at han er ukjent og unndrar seg å oppgi namn og hjemsted eller det er skjellig grunn til mistanke om at hans opplysninger herom er usanne, eller

2. at han ikke har hjemsted i Norge eller Sverige og det er skjellig grunn til å frykte for at han ved å begi seg til et annet land vil unndra seg rettergang og straff, eller

3. at det ellers med skjellig grunn kan antas at han vil unndra seg rettergang og straff eller ved unndragelse av bevis eller på annen måte vil vanskeliggjøre sakens utredning.

Hva angår lovbrudd som er blitt begått før overleveringen, må den overleverte ikke settes under straffefølgning eller straffes for annet slikt lovbrudd enn overtredelse av de bestemmelser som er nevnt i artikkel 2, første ledd, med mindre

1. særskilt tillatelse er gitt av det land der han er pågrepet; eller

2. han selv i rettsmøte har samtykket i det; eller

3. han har unnlatt å forlate landet innen en måned etter rettergang og tilendebringelse av straff eller annen reaksjon som måtte være ilagt ham for lovbrudd som har foranlediget overleveringen, til tross for at han ikke er blitt hindret deri, eller

4. han har vendt tilbake til landet etter at han har forlatt det.

Den overleverte må ikke utleveres

nas till tredje stat med mindre den stat där han gripits så medgivit.

Bestämmelserna i andra och tredje styckena äga ej tillämpning å person, som äger hemvist och medborgarskap i den stat till vilken han överlämnats.

Artikel 7

Tjänsteman från den ena staten skall, såvitt angår göromål som omfattas av gränstullsamarbetet, på den andra statens territorium i straffrättsligt hänseende åtnjuta samma ämbetskydd som tjänsteman från sistnämnda stat.

Artikel 8

Vardera av de fördragsslutande staterna skall lämna den andra statens centrala tullmyndighet uppgift å de tjänstemän, som den vid varje tidpunkt utsett att utöva sådan tulltjänst för den andra staten som omfattas av gränstullsamarbetet. För att kunna utöva tulltjänst för den andra staten skola dessa tjänstemän vara godkända av vederbörande myndighet i den staten.

I den mån tjänstemän från endera staten hava att utöva tulltjänst för den andra staten, äro de bundna av instruktioner från vederbörande myndighet i sistnämnda stat. Allmänna instruktioner skola så vitt möjligt förmedlas genom den centrala tullmyndigheten i tjänstemännens egen stat.

Artikel 9

Vardera av de fördragsslutande staterna förbinder sig att, därest någon dess tjänsteman begår ämbetsbrott eller tjänsteförseelse, då han har att utöva tulltjänst för den andra staten, beivra gärningen som om den begåtts, då tjänstemannen haft att utöva tulltjänst för sin egen stat. Vardera staten avstår från att straffa tjänsteman från den andra staten för motsvarande brott eller förseelse.

Artikel 10

Vardera av de fördragsslutande staterna är skyldig att ersätta skada,

til en tredje stat, med mindre den stat hvor han er pågrepet, har gitt tillatelse til det.

Bestemmelsene i annet og tredje ledd gjelder ikke person som har hjemsted i og er statsborger av den stat som han er overlevert til.

Artikkel 7

Tjenestemenn fra det ene land skal under utførelse av gjøremål som omfattes av grensetollsamarbeidet, ha samme beskyttelse etter reglene om lovbrudd mot offentlig myndighet på det annet lands territorium, som tjenestemenn fra sistnevnte land.

Artikkel 8

Hver av de kontraherende stater skal gi det annet lands sentrale tollmyndighet oppgave over de tjenestemenn de til enhver tid har utsett til å utføre slik tolltjeneste for det annet land som omfattes av grensetollsamarbeidet. For å kunne utføre tolltjeneste for det annet land, må disse tjenestemenn være godkjent av vedkommende myndigheter i dette land.

I den utstrekning tjenestemenn fra et av landene skal utføre tolltjeneste for det annet land, er de bundet av instruksjoner fra vedkommende myndighet i sistnevnte land. Generelle instruksjoner skal så vidt mulig formidles gjennom den sentrale tollmyndighet i tjenestemennenes eget land.

Artikkel 9

Hver av de kontraherende stater forplikter seg til, hvis noen av deres tjenestemenn begår et lovbrudd i tjenesten eller en disiplinærforseelse når de skal utføre det annet lands tolltjeneste, å påtale gjerningen som om den var blitt begått i landets egen tjeneste. Hver av statene skal avstå fra å straffe det annet lands tjenestemenn for tilsvarende lovbrudd eller forseelse.

Artikkel 10

Hver av de kontraherende stater forplikter seg til å erstatte skade som

som någon av dess tjänstemän genom uppsåtlig eller oaktsam handling åsamkar den andra staten eller tredje man, då han utövar tulltjänst för den andra staten, i den mån tjänstemannen enligt sin egen stats regler skulle bliva ansvarig därför. Tulltjänstemannen är själv icke ansvarig gentemot den andra staten.

Artikel 11

Överenskommelsen skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten skola utväxlas i Stockholm senast den 31 december 1959.

Överenskommelsen träder i kraft den 1 januari 1960.

Vardera av de fördragsslutande staterna kan uppsäga överenskommelsen med en frist av två år.

Vardera av de fördragsslutande staterna kan, efter samråd med den andra staten i den mån så är möjligt, utan iakttagande av den i föregående stycke stadgade fristen sätta överenskommelsen helt eller delvis ur kraft i händelse av krig, krigsfara eller eljest inträdda utomordentliga förhållanden.

Till bekräftelse härav hava nedanstående befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse och försett den med sina sigill.

Som skedde i Oslo den 28 oktober 1959, i två exemplar, på norska och svenska språken, vilka äga lika vitsord.

Rolf Edberg
(L. S.)

noen av deres tjenestemenn forvolder det annet land eller tredjemann ved en forsettlig eller uaktsom handling under utførelse av tolltjeneste for det annet land i den utstrekning tjenestemennene ifølge sitt eget lands regler ville være ansvarlig for tapet. Tolltjenestemennene er ikke selv ansvarlige overfor det annet land.

Artikkel 11

Overenskomsten skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene skal utveksles i Stockholm senest den 31. desember 1959.

Overenskomsten trer i kraft den 1. januar 1960.

Hver av de kontraherende stater kan oppsi overenskomsten med en frist av to år.

Hver av de kontraherende stater kan etter samråd med den annen stat i den utstrekning det er mulig, uten iaktakelse av den i forrige ledd fastsatte frist, sette overenskomsten helt eller delvis ut av kraft i tilfelle krig, krigsfare eller ellers under ekstraordinære omstendigheter.

Til bekreftelse herav har nedanstående, som er befullmektiget til det, undertegnet denne overenskomst og forsynt den med sine segl.

Som skjedde i Oslo, den 28. oktober 1959, i to eksemplarer på norsk og på svensk språk, som begge har lik gyldighet.

Halvard Lange
(L. S.)

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 juni 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *gränstullsarbete mellan Sverige och Norge, m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Vid Nordiska rådets session i Köpenhamn år 1956 antogs på norskt förslag en rekommendation (nr 6) till Sveriges och Norges regeringar att undersöka möjligheterna att utöva tull- och passkontroll vid gemensamma tullstationer och/eller med gemensam personal. Under hänvisning härtill hemställde generaltullstyrelsen hos Kungl. Maj:t om bemyndigande att i samråd med den norska centrala tullmyndigheten anordna prov med samverkan mellan svenska och norska tullstationer. Bemyndigandet gavs den 8 mars 1957.

Med stöd av bemyndigandet påbörjades den 2 maj 1957 prov med samverkan i fråga om tull- och passkontroll vid tre mellanriksvägar. Nya provetapper igångsattes den 1 december 1957 och den 1 april 1958. Den 1 oktober 1958 utvidgades proven så att de utefter hela gränsen i fråga om göromålen fördelning mellan svensk och norsk personal numera i stort sett överensstämmer med de tillämnade slutliga formerna för samarbetet. Proven omfattade till den 1 maj 1958 såväl tullkontroll som i viss mån även passkontroll, men efter genomförandet sistnämnda dag av fullständig passfrihet vid Nordens innergränser har de kunnat inriktas helt på tullgöromålen.

För närvarande pågår prov således vid alla svensk-norska mellanriksvägar. Alltefter trafikens art och storlek har olika alternativ utformats, och proven bedrivs i enlighet med anvisningar som utfärdats av generaltullstyrelsen i samråd med den norska centrala tullmyndigheten (numera tolldirektoratet). De olika alternativen är från allmänhetens synpunkt ensartade: vid gränspasserandet behöver endast ett uppehåll göras för tullkontroll och därvid ombesörjes i ett sammanhang utklareringen ur det ena och inklare-

ringen i det andra landet. Olikheterna framträder i tullpersonalens tjänstgöring. Ett av alternativen innebär att två tullstationer fungerar samtidigt, en i vardera landet, att vardera tullstationen är bemannad med enbart personal från det egna landet, i vissa fall förstärkt med någon tjänsteman från grannlandet, att vardera tullstationen expedierar blott trafiken till det egna landet och att personalens befattning med grannlandets tullbestämmelser i stort sett inskränker sig till vad som gäller trafik ut ur detta land. Ett andra alternativ skiljer sig från nyss nämnda endast så till vida, att båda ländernas tjänstemän har gemensam expeditionslokal. De nu nämnda båda alternativen användes vid blott sex mellanriksvägar, vilka emellertid sammanlagt förmedlar en stor del — år 1957 drygt 60 procent — av fordonstrafiken mellan Sverige och Norge. Enligt ett tredje alternativ klareras trafiken i båda riktningarna av endast ettdera landets personal, som därvid tillämpar sitt eget lands och grannlandets tullförfattningar rörande både in- och utgående trafik. Detta alternativ beräknas bli använt vid flertalet mellanriksvägar, vilka dock var för sig har relativt ringa trafik.

Nordiska rådets rekommendation torde i första hand ha tagit sikte på en samverkan i fråga om expediering av resandetrafiken. Vid de pågående proven utföres emellertid även ifrågakommande klareringar av kommersiell trafik i viss omfattning av ettdera landets tjänstemän för det andra landets räkning. Givetvis är svårigheterna för personalen att tillägna sig grannlandets författningar på detta område större än då det gäller de förhållandevis enkla bestämmelserna om resandes effekter. En betydande del av svårigheterna torde emellertid ha undanröjts i och med att i de båda länderna den 1 januari 1959 införts nya tulltaxor, uppställda på grundval av den s. k. Brysselnotenklaturen. Vidare är rätten att få handelsvaror klarerade vid tullstationer begränsad. Dessutom går den kommersiella trafiken till allra största delen på de mellanriksvägar, beträffande vilka samarbetet är avsett att slutligt genomföras enligt något av de båda alternativen med samtidigt tjänstgörande svensk och norsk personal. Vid dessa vägar kommer, såsom nyss framhållits, personalens befattning med grannlandets bestämmelser att i huvudsak inskränkas till vad som rör utförseln, varjämte goda möjligheter finns till rådfrågning de båda ländernas tjänstemän emellan.

Den personalgrupp, som förrättar göromålen vid tullstationerna, på svensk sida gränsbevakningspersonalen, handhar även tullverkets allmänna uppsikt i gränstrakterna. Prov med samarbete i fråga om denna del av verksamheten har hittills ägt rum endast i mycket ringa omfattning, närmast därför att det i avsaknad av särskild lagstiftning ej är möjligt att tillämpa det ena landets smuggellagstiftning inom det andra landets gränser.

En resandekontroll, i princip helt likartad med den som bedrivs vid tullstationerna, äger rum å järnvägslinjerna mellan Sverige och Norge och ombesörjes för svenskt vidkommande av personal tillhörande lokaltullförvaltningen. En viss samverkan härvidlag har ägt rum redan tidigare. Sedan gammalt har nämligen tullkontrollen å vissa personförande bantåg, in-

kommande till ettdera landet, brukat påbörjas medan tåget ännu framföres på grannlandets territorium, varvid det dock vid upptäckt av smugglingsförsök fått anstå med beslag o. dyl., tills riksgränsen passerats. Goda förutsättningar finns för en rationalisering, innebärande att å bantåg tjänstgörande tullpersonal från ettdera landet vid kontrollen tillämpar också grannlandets bestämmelser. Generaltullstyrelsen har också den 1 juni 1958 i samråd med tolldirektoratet igångsatt prov med sådan gemensam tullkontroll.

Erfarenheterna av proven har varit genomgående goda. Efter samråd med tolldirektoratet har generaltullstyrelsen därför tagit initiativ till åtgärder för ett slutligt genomförande av samarbetet.

Sålunda har generaltullstyrelsen i skrivelse den 21 november 1958 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder som på svensk sida erfordras dels för att den 1 juli 1959 genomföra ett gränstullsamarbete med Norge, dels ock för att möjliggöra ett framtida samarbete på området med andra länder. Vid skrivelsen har fogats

1) utkast till konvention mellan Sverige och Norge om gränstullsamarbete (betecknat »samarbetsavtalet»; utkastet upprättat i samråd med tolldirektoratet) samt

2) utkast till lag angående gränstullsamarbete med annan stat (betecknat »samarbetslagen») jämte särskilda motiveringar därtill.

Över generaltullstyrelsens förslag har efter remiss *yttranden* avgivits av riksåklagarämbetet, chefen för försvarsstaben, hovrätten för Nedre Norrland, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, utredningen angående översyn av lagstiftningen rörande straff för olovlig införsel och utförsel av varor samt Svenska tullmannaförbundet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har såsom eget utlåtande åberopat ett av landsfogden i länet avgivet yttrande samt bifogat yttranden från landsfiskalerna i Strömstads och Tanums distrikt. Länsstyrelserna i Värmlands, Kopparbergs och Norrbottens län har envar bifogat yttrande från landsfogden i länet, varjämte länsstyrelsen i Kopparbergs län tillika överlämnat yttranden från landsfiskalerna i Särna och Lima distrikt samt länsstyrelsen i Norrbottens län ett utlåtande från landsfiskalen i Kiruna distrikt.

Sedan förenämnda utkast till samarbetsavtal ingivits, har överenskommit om vissa justeringar i avtalstexten. I anslutning härtill har generaltullstyrelsen till Kungl. Maj:t den 21 maj 1959 inkommit med ett nytt förslag till överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete. Förslaget, vilket såsom *Bilaga 1*¹ torde få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende, innehåller i förhållande till det förut överlämnade utkastet till konvention vissa ändringar, huvudsakligen av formell beskaffenhet. Där-

¹ Förslaget till överenskommelse har här uteslutits. Den svenska texten till den vid propositionen fogade överenskommelsen överensstämmer med förslaget utom därutinnan att ratifikationsortens namn införts i artikel 11 samt att, sedan datering och underskrift verkställts, uppgift därom införts.

jämte har den avsedda dagen för överenskommelsens ikraftträdande framflyttats till den 1 januari 1960.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga fråga om överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete även som den ifrågavarande lagstiftningsfrågan.

Det av generaltullstyrelsen upprättade lagutkastet torde såsom *Bihang* få fogas till detta protokoll.

II. Generaltullstyrelsens förslag

Generaltullstyrelsens förslag innebär, att samverkan skall kunna äga rum i fråga om tullkontroll och tullklarering av trafik mellan Sverige och annat land. Förslaget förutsätter, att vardera landets bestämmelser skall kunna i viss utsträckning tillämpas på det andra landets territorium samt att vardera landets tullväsen skall ha vissa befogenheter i det andra landet. Här för erfordras, på svensk sida, särskild lagstiftning. Den föreslagna lagen är närmast avsedd att få tillämpning beträffande tullsamarbetet med Norge. Då emellertid tullsamarbete framdeles kan komma att inledas även med de andra grannländerna har lagen utformats såsom en fullmaktslag, vars bestämmelser — efter avtal med annat land — helt eller delvis kan sättas i kraft i förhållande till det landet genom beslut i administrativ ordning.

Det avsedda tullsamarbetet kännetecknas av att det innebär befattning med trafik över riksgränsen. För att utmärka vad samarbetet sålunda åsyftar har beteckningen *gränstullsamarbete* ansetts lämplig.

Generaltullstyrelsen framhåller inledningsvis, att tanken på ett svensk-norskt tullsamarbete icke är ny. Sålunda upptogs år 1937 en fråga om gemensamma svensk-norska tullflygplatser i gränstrakterna, varvid en i saken gjord principutredning av den norske professorn F. Castberg gav vid handen, att ett dylikt samgående ej behövde möta stats- eller folkrättsliga hinder. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1938 anbefalldes undersökningar i saken. Dessa ledde ej till positivt beslut, vilket torde ha berott på att både den tekniska och den politiska utvecklingen tog annan vändning än som förutsatts. På hösten 1949 framställdes i den svenska riksdagen en interpellation angående möjligheterna till svensk-norskt samarbete beträffande vissa byggnadsfrågor vid Svinesundstullen. Vid den angivna tidpunkten planerades tullstationsbyggen på båda sidor om Svinesundsbron, och interpellanten ifrågasatte bl. a., huruvida icke gemensamma lokaler kunde anordnas såväl där som annorstädes vid gränsen. I sitt svar på interpellationen uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet att förutsättningar i angivet hänseende då icke syntes vara för handen. Det framhölls emellertid, att ändrade förutsättningar kunde bringa frågorna i ett nytt läge och att saken därvid skulle tagas till förnyat övervägande.

Nämnas kan att en samverkan av innebörd, att ett lands tullpersonal för-

rättar kontroll- och klareringsgöromål på ett annat lands territorium, även förekommer utanför Skandinavien. Sålunda har gemensamma tullstationer upprättats vid Beneluxländernas inbördes gränser, så att trafiken behöver göra endast ett uppehåll för tullkontroll. Vid dessa s. k. bureaux internationaux har dock vardera landets tullpersonal att tillämpa blott sitt eget lands författningar. Motsvarande anordning förekommer även vid gränsen mellan Italien och Schweiz samt vid gränsen mellan Tjeckoslovakien och Ungern.

I sin skrivelse utvecklar generaltullstyrelsen närmare förutsättningarna för genomförandet av ett gränstullsamarbete i första hand med Norge. De frågor, som därvid behandlas, kan sammanfattningsvis anges vara följande: gränstullsarbetets omfattning, upprättandet av kontrollzoner, tillämpligheten av ett lands bestämmelser inom det andra landets gränser, tullpersonalens åligganden och befogenheter, dess ämbetsskydd samt dess lydnads- och ansvarsförhållanden i anledning av gränstullsarbetet. Därjämte berör styrelsen också de möjligheter till personalbesparingar, som föranledes av samarbetet.

Gränstullsarbetets omfattning

Generaltullstyrelsen erinrar om att de pågående proven vid landgränsen mot Norge omfattar samverkan icke endast beträffande resandetrafiken utan även i viss utsträckning rörande den kommersiella trafiken. Samarbete bedrivs vidare både i fråga om landsvägstrafiken och järnvägstrafiken. Enligt styrelsens uppfattning har det genom proven styrkts vara möjligt att låta samarbetet omfatta även göromål, avseende den kommersiella trafiken, utan att nödig säkerhet äventyras. Att ge samarbetet denna omfattning är också, framhåller styrelsen vidare, behövt om de eljest vunna möjligheterna till personalbesparingar skall kunna helt utnyttjas. Jämväl tullverkets allmänna uppsikt i gränstrakterna är, uttalar styrelsen, en kontrolluppgift, i princip likartad med vad som förekommer vid tullstationerna. Det är därför enligt styrelsens mening väl genomförbart — och för det fulla utnyttjandet av besparingsmöjligheterna behövt — att också denna tullverkets allmänna uppsikt ingår i samarbetet. Trafik med smärre båtar mellan orter, belägna på ömse sidor om riksgränsen i dess sträckning från Trieriksröset till en punkt något väster om Svinesund, är författningsenligt att anse som landtrafik, och tullverkets därav föranledda göromål skulle omfattas av gränstullsarbetet. Vad beträffar annan trafik än den nu nämnda, nämligen trafik med större båtar i gränstrakterna, trafik med fartyg mellan annorstädes belägna svenska och norska orter ävensom flygtrafik har prov icke förekommit. Det torde emellertid, framhåller generaltullstyrelsen, kunna förutsättas att framdeles ett samarbete kan etableras även beträffande dylik trafik, ungefärligen motsvarande det som planerats för landsvägs- och järnvägstrafiken.

Sådan av nationella säkerhetshänsyn påkallad verksamhet, som åligger

tullverkets personal enligt gränsövervakningskungörelsen den 20 oktober 1944 (nr 728), anser generaltullstyrelsen lämpligen ej böra omfattas av gränstullsamarbetet. Ej heller bör i detta ingå den tillsyn, som åvilar tullpersonal enligt kungörelsen den 20 maj 1955 (nr 275) angående skyldighet för befattningshavare vid tullverkets kust- och gränsbevakning att utöva jakt och fisketillsyn m. m.

Från angivna utgångspunkter föreslår generaltullstyrelsen i samråd med tolldirektoratet att det slutliga genomförandet av gränstullsamarbetet med Norge sker den 1 januari 1960, såvitt avser gränsbevakningspersonalens tullstationstjänst och allmänna uppsikt samt kontrollen och klareringen av järnvägstrafik. Till frågan om ett samarbete beträffande annan fartygs- trafik än egentlig gränstrafik samt flygtrafik säger sig styrelsen vilja återkomma i annat sammanhang.

Upprättandet av kontrollzoner

För gränstullsamarbetet med Norge är det behövt, framhåller generaltullstyrelsen, att vardera landet på sitt territorium avgränsar ett eller flera områden, inom vilka gränstullsamarbetet skall bedrivas.

Dessa områden föreslås få beteckningen *kontrollzoner*. I vardera landet fastställs i och med att samarbetsavtalet ingås en längs riksgränsen löpande zon, avsedd närmast för den allmänna uppsikten i gränstrakterna men användbar även för samarbetet i fråga om tullkontroll å och tullklarering av landsvägs-, järnvägs och annan trafik, i den mån kontrollställena därför ligger inom zonen. Vardera zonen bredd fastställs genom avtalet till femton kilometer, varigenom ernås att tullstationerna vid samtliga nuvarande mellanriksvägar kommer att ligga inom zonen. Särskilda kontrollzoner — anslutna till eller fristående från zonen längs riksgränsen — upprättas i mån av behov. Dessa zoner, som på svensk sida fastställs av Kungl. Maj:t, avses skola omfatta endast tullverkets kontrollställen samt, i vissa fall, därtill anknutna trafikledssträckor. För samarbetet i avseende å järnvägstrafik erfordras på svensk sida fyra zoner av detta slag, omfattande vissa järnvägssträckor jämte tillhörande stationsområden utanför zonen längs riksgränsen, nämligen vid järnvägslinjerna Göteborg—Kornsjö, Karlstad—Charlottenberg, Östersund—Storlien samt Kiruna—Riksgränsen. I den mån samarbetet utvidgas till flyg- och annan fartygstrafik än egentlig gränstrafik, kommer särskilda kontrollzoner att behöva upprättas, omfattande tullflygplatser, farleder och hamnområden. Otänkbart är icke, påpekar styrelsen, att enstaka särskilda kontrollzoner för landsvägstrafik kan komma att erfordras med hänsyn till framtida väganläggningar över svensk-norska gränsen i de glest bebyggda trakterna i norr. — Generaltullstyrelsen framhåller vidare, att kontrollzoner torde bli behövlige även i den mån gränstullsamarbete inledes med annat land än Norge. Vid ett motsvarande samarbete med Finland torde emellertid zonenbredden kunna göras betydligt mindre.

Tillämpligheten av ett lands bestämmelser inom det andra landets gränser

En av grundförutsättningarna för gränstullsamarbetet är, framhåller generaltullstyrelsen, att vardera landets ifrågakommande bestämmelser får tillämpas inom kontrollzon på medpartens territorium. De bestämmelser som därvid kommer i fråga är tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt övriga bestämmelser, vilkas efterlevnad tullverket har att övervaka. Användning av bestämmelserna på grannlandets territorium påkallas blott i den mån så erfordras för samarbetet, d. v. s. för att tullverkets kontroll- och klareringsåtgärder skall kunna behörigen utföras därstädes och för att där begångna brott skall kunna beivras. För att åtgärder med tillämpning av svenska bestämmelser skall kunna med behörig verkan utföras på den med Sverige samarbetande statens territorium fordras — förutom av den andra staten lämnat tillstånd — att bestämmelsernas tillämplighet utvidgas genom svensk lag.

Att bestämmelserna får på grannlandets område äga tillämpning i den mån så erfordras för samarbetet, innebär att de skall tillämpas blott då fråga är om trafik — tillämnad eller verkställd — över riksgränsen. Exempelvis skall den svenska tulltaxans tillämplighet inom norsk kontrollzon innebära, att taxeenlig tull kan vid norskt kontrollställe uttagas för varor, avsedda att föras över riksgränsen till Sverige, men icke för varor, som från det övriga Norge föres till den norska kontrollzonen för att stanna där. Likaså skall tillämpligheten av ett svenskt importförbud göra det möjligt att vid kontrollställe inom norsk zon förhindra tillämnad införsel av en importförbjuden vara till Sverige, men förbudet skall icke hindra att varan forslas till den norska kontrollzonen från Norge i övrigt. Tillämpligheten av ett svenskt exportförbud innebär i enlighet härmed, att tullväsendets av förbudet påkallade åtgärder kan vidtagas inom norsk kontrollzon, således efter det att varan passerat riksgränsen. Norsk kontrollzon är i förevarande hänseenden att likställa med svenskt tullområde.

En genomgående strävan vid utarbetandet av förslagen har varit, understryker generaltullstyrelsen, att icke mer än nödvändigt ändra förhållandet mellan allmänheten och tullväsendet. Utvidgningen av bestämmelsernas tillämplighet kommer ej att i princip ändra något i riksgränsens egenskap av tullgräns. Vad angår samarbetet med Norge skall emellertid gälla, att vid mellanriksvägarnas tullstationer — där trafik i riktning mot eller från riksgränsen kan förutsättas stå i samband med tillämnat eller verkställt gränsöverskridande — tullgränsen kommer att i praktiken gå vid tullstationerna. För det fall att tullkontrollen å en mellanriksväg utövas vid norsk tullstation, är det sålunda icke avsett att utförselbrott skall behöva anses föreligga, därest en från Sverige kommande trafikant vid tullstationen uppvisar varor, som han medfört i god tro men som tullstationen finner vara underkastade svenskt utförselförbud, lika litet som vid hittillsvarande ordning införselbrott behöver föreligga i fall, då en till Sverige inresande trafikant vid en långt innanför riksgränsen belägen svensk tullstation i vederbörlig ordning uppvisar en vara, som vid tullkontrollen befinnes falla un-

der svenskt införselförbud. För den allmänhet, som ej avser att olovligen föra gods över riksgränsen, blir den nya ordningen praktiskt taget icke märkbar såvitt gäller färder och transporter, som stannar inom det egna landet, och vid trafik över gränsen blir den nya ordningens enda verkan den, att blott ett uppehåll för tullkontroll behöver göras.

Vad den illegala trafiken beträffar har enligt generaltullstyrelsens förslag förutsatts, att ett vid norsk tullstation — eller eljest inom norsk kontrollzon — upptäckt och hindrat försök att smugla in varor i Sverige skall kunna beivras enligt svensk lag, oaktat försöket hindrades innan svenskt territorium nåtts, liksom enligt hittillsvarande ordning ett vid svensk tullstation upptäckt försök till olovlig utförsel ur Sverige kan straffas, oaktat riksgränsen ej nåtts. Ett motsvarande resonemang kan föras i fråga om trafiken med bantåg, för vilkas passagerare tullgränsen kommer att ligga, där tåget befinner sig vid det tillfälle, då tullkontrollen utövas. Generaltullstyrelsen anför härom följande.

I fråga om utförselbrott torde ej någon tvekan behöva råda om att en på annan stats territorium upptäckt smuggling blir straffbar enligt svensk lag. Brottet har nämligen ägt rum redan inom riket i samband med det gränsöverskridande, varigenom det fullbordades. Men även beträffande ett införselbrott torde svensk lag ha behörighet, utan hinder av att brottet redan på försöksstadiet hejdat och upptäckts i en främmande stat. Enligt vad i 1 kap. 1 § andra stycket strafflagen sägs får nämligen ett försöksbrott anses vara begånget i Sverige, ej blott om försökshandlingen utförts här i riket eller fått en omedelbar verkan härstädes utan även om ingen verkan inträtt men det tillämnade brottets omedelbara verkan enligt den brottsliga uppsåt skulle ha inträffat här. Det har därför ansetts vara obehövt att i samarbetslagen särskilt angiva, att ett mot Sverige riktat men på den andra statens territorium upptäckt och hindrat smuggelförsök kan upptagas till bestraffning enligt svensk lag. För det fall, att ett mot Sverige riktat smugglingsförsök på den andra statens territorium begåtts av en utlänning, som sedermera anträffas inom riket, har i enlighet härmed förutsatts, att särskilt åtalslov enligt 1 kap. 2 § nu gällande strafflag ej skall erfordras.

För den illegala trafiken kommer gränstullsarbetet, framhåller generaltullstyrelsen vidare, att innebära vissa skärpningar. Sålunda kommer den som lyckats genomföra en utsmuggling ur ettdera landet att med tillämpning av det landets bestämmelser kunna underkastas tullkontroll även efter överskridandet av riksgränsen. På motsvarande sätt blir en person, som försöker en insmuggling till ettdera landet, redan före gränsöverskridandet utsatt för risken att underkastas det landets kontrollåtgärder. Härtill kommer att en smugglare, som på ettdera landets territorium förföljes av tullpersonal, icke såsom nu är förhållandet kan göra sig fri förföljarna enbart genom att passera riksgränsen. Enligt gällande svenska och norska import- och exportförbudsbestämmelser är ej sällan ett in- eller utförselbrott mot ettdera landet förbundet med ett ut- eller införselbrott mot det andra. Med nuvarande ordning inträffar ofta, att ett i ettdera landet upptäckt sådant brott icke blir känt för tullmyndigheterna i grannlandet och därför

beivras endast i det förstnämnda landet. Vid genomförandet av det nya systemet kommer de båda brotten att upptäckas vid en och samma kontroll och rapporteras för beivran till båda ländernas vederbörande myndigheter. Mot en beivran i båda länderna kan enligt styrelsens mening i och för sig icke göras någon erinran; förhållandet torde i ökad mån bidraga till att avskräcka från smuggling. Emellertid kan det, uttalar styrelsen, med hänsyn till gränstullsamarbetet möjligen te sig mera tilltalande att »dubbelbrottet» åtminstone i lindrigare fall beivras i endast ett av länderna. I bagatellfall torde redan med nu gällande lagstiftning bestraffning i båda länderna kunna undvikas genom utnyttjande av möjligheten till åtalseftergift, på svensk sida enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken.

I samband härmed berör generaltullstyrelsen frågan om förfarandet med egendom, som beslagtogs i fall, då båda ländernas bestämmelser överträtts och dessa möjliggör beslag. Styrelsen anför härom följande.

Eftersom utförelsbrottet är det primära i förhållande till införelsbrottet, vore det måhända principiellt riktigast att i dylika fall låta beslaget ske till förmån för det land, vars utförelsbestämmelser överträtts. Emellertid förskyller ofta införelsbrottet strängare straff än utförelsbrottet, vilket kan motivera, att beslaget bör anses verkställt på grund av införelsbrottet. En tredje metod, som verkar mer mekaniskt och därför kan förutsättas bli lättare att tillämpa, innebär, att beslaget göres till förmån för det land, på vars territorium beslaget skett. Vid de svensk-norska överläggningar, som föregått upprättandet av avtals- och författningsförslagen, har företräde givits åt sistnämnda metod, dock med undantagsmöjligheter i särskilda fall. Här avsedda särskilda fall kunna tänkas föreligga exempelvis då valuta, som smugglats ut ur ettdera landet, beslagtogs på det andra landets territorium.

Den enskilde smugglarens intresse beröres föga, vare sig smuggelgodset tages i beslag för det ena eller för det andra landets räkning. För så vitt åtal anställes i båda länderna, uppkommer emellertid frågan, huruvida det land, som avstått från den beslagtagna egendomen, ändock skall förklara egendomen förverkad. Dylika fall av dubbelt förverkande torde enligt hitillsvarande ordning ha förekommit, om än mera sällan. Enligt i Sverige gällande lagstiftning — exempelvis enligt 8 § lagen om straff för olovlig varuinförelse och 4 § lagen om straff för olovlig varuutförelse — har den som dömts för smuggling att ersätta förverkad egendoms värde, om egendomen »förskingrats» eller om den »ej kan tillrättaskaffas». Vid utarbetandet av nu föreliggande avtals- och författningsutkast har emellertid förutsatts, att någon dylik ersättning ej skall behöva utgivas i fall, då den beslagtagna egendomen visserligen kunnat förklaras förverkad enligt svensk lagstiftning men på grund av brott mot norsk bestämmelse överlämnats till myndighet i Norge och förklarats förverkad därstädes. Den omständigheten, att beslagtagna egendom av ettdera landet lagenligt avstås till det andra, torde nämligen ej kunna anses innebära, att smugglaren förskingrat egendomen eller genom någon sin åtgärd vållat, att egendomen ej kan tillrättaskaffas.

Särskilt påtaglig blir — framhåller generaltullstyrelsen — angelägenheten att bevara nu rådande rättsförhållande mellan allmänhet och tullväsen i fråga om användning av tvångsmedel vid smugglingsfall: att för förhör kvarhålla eller till förhör medtaga en misstänkt, att verkställa gri-

pande av en misstänkt, att företaga kroppsvisitation och husrannsakan samt att göra beslag. Rätt att använda det ena landets tvångsmedel inom kontrollzon på det andra landets territorium torde i princip, fortsätter styrelsen, föreligga redan enligt huvudstadgandet om tillämpligheten av det ena landets bestämmelser inom kontrollzon på det andras territorium. En sådan befogenhet är också nödvändig, exempelvis för att beslag för det ena landets räkning skall kunna göras på det andra landets område. Emellertid har det funnits lämpligt att genom särskilt stadgande låta rätten att använda tvångsmedel inskränkas till fall, då fråga är om undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott. Dylika omedelbara ingripanden för det ena landets räkning på det andra landets territorium har ansetts ej kunna stöta rättskänslan. Däremot skulle onödigt irritation uppstå, för den händelse tvångsmedlen skulle få på grannlandets territorium användas även i efterhand utan att undersökningen göres i omedelbart samband med upptäckten av ett brott. Även en sålunda begränsad rätt att använda tvångsmedel på grannlandets område kan emellertid, fortsätter styrelsen, i viss mån rubba det rättsförhållande mellan tullväsen och allmänhet som råder på vardera sidan riksgränsen och som det ansetts önskvärt att i möjligaste mån upprätthålla. Ytterligare en inskränkning i rätten att använda tvångsmedel har därför befunnits påkallad. Generaltullstyrelsen anför härom följande.

De svenska och norska bestämmelserna om tvångsmedel äro nämligen, ehuru i stort sett lika, på vissa punkter avvikande från varandra. De viktigaste olikheterna ligga däri, att tullpersonal enligt de svenska bestämmelserna i visst avseende har större befogenhet att göra husrannsakan än enligt de norska, varjämte de svenska reglerna, men ej de norska, anses ge tullpersonalen rätt att under tjänstutövning bära och bruka skjutvapen. Å andra sidan äro de norska föreskrifterna, att kroppsvisitation av kvinna bör företagas endast av kvinna, något mindre ovillkorligt utformade än de svenska. Även då det gäller att gripa en misstänkt föreligga skiljaktigheter, som ej äro helt oväsentliga. Det har ansetts principiellt riktigt och för rättskänslan minst stötande att införa en regel, enligt vilken användning av ettdera landets tvångsmedel på grannlandets territorium får ske blott inom ramen för de befogenheter, som det senare landets lagstiftning tillerkänner tullpersonal. Regeln borde helst ha kommit till uttryck redan i samarbetsavtalet. Emellertid har en begränsning av dylikt slag ansetts strida mot en på norsk sida till ett grundlagsstadgande knuten princip, enligt vilken norska instruktioner för tjänstutövningen alltid skola iakttagas, då norska göromål utföras. Frågan har lösts så, att vartdera landet visserligen genom samarbetsavtalet får rätt att i omedelbara fall använda sina tvångsmedel inom kontrollzon i grannlandet utan inskränkning men genom nationella föreskrifter instruerar sin tullpersonal att inom sådan zon icke gå utöver ramen för de befogenheter, som enligt grannlandets lagstiftning tillkomma tullpersonal.

I detta sammanhang berör generaltullstyrelsen en särskild fråga om allmänhetens rättsskydd som kan uppstå i vissa smugglingsfall. Efter genomförandet av tullsamarbetet kommer kontroll för vartdera landets räkning att vid, i princip, varannan mellanriksväg utövas på grannlandets territorium.

För vissa rättsliga åtgärder erfordras då att över riksgränsen föra gärningsmannen till det land, mot vars bestämmelser han förbrutit sig. Generaltullstyrelsen utvecklar frågan på följande sätt.

I fråga om befogenhet gentemot en för smuglingsbrott misstänkt person är i Sverige en tulltjänsteman jämställd med polisman, vilket innebär, att han i den mån förutsättning därför föreligger enligt rättegångsbalken kan medtaga den misstänkte till förhör, kvarhålla honom viss tid och gripa honom. I Norge är tullpersonalens rätt att gripa en misstänkt så till vida begränsad, att den gäller blott då polisman ej är tillstädes, men å andra sidan kan en person, som med skäl misstänkes för tullöverträdelse, av tulltjänstemannen gripas även i fall, då överträdelsen är bagatellartad. Olikheterna torde närmast sammanhånga med att den svenske tulltjänstemannen har befogenhet att inleda och i vissa fall även slutföra undersökning i saken, medan däremot — åtminstone i princip — hans norske kollega har att, så snart någon är skäligen misstänkt för en tullöverträdelse, överlämna den misstänkte till polismyndighet, som därefter övertar undersökningen i saken.

Den på svenska sidan tillämpade ordningen innebär i stort sett, att tulltjänstemannen förhör den misstänkte i fråga om hans person, resa och medförda effekter, hör ifrågakommande vittnen och söker få fram ett erkännande av brottet. Erkänner gärningsmannen, uppmanas han att teckna erkännandet skriftligt och lämna fullmakt för tjänstemannen (eller den som denne sätter i sitt ställe) att mottaga stämning och företräda honom inför rätta, varjämte gärningsmannen upplyses om möjligheten att förskottsvis erlägga ett belopp, avsett att motsvara blivande bötessumma. Här efter har tulltjänstemannen — som i andra fall än av enkel beskaffenhet skall taga kontakt med vederbörande åklagare — att, fränsett enstaka undantagsfall, släppa den misstänkte. För det fall att denne, utan att ha tecknat erkännande och fullmakt av ovan angivet slag, beger sig utom riket och ej kan nås med stämning, saknas möjlighet att döma honom för brottet, och även i de fall, då den misstänkte kunnat i utlandet nås med stämning och kallelse till huvudförhandling men vägrar att inställa sig inför svensk domstol, torde det i praktiken vara förenat med stora svårigheter att få honom fälld vid svensk domstol. På norska sidan torde polismyndighetens omedelbara förundersökningsåtgärder i stort sett motsvara de ovan angivna svenska. Därjämte har polismyndigheten möjlighet att i ett sammanhang slutföra hela det rättsliga förfarandet i saken genom strafföreläggande.

Efter genomförandet av gränstullsamarbetet med Norge kommer den omsändigheten, att tullkontroll för svensk räkning i vissa fall utövas på norskt territorium, i huvudsak icke att försämra nuvarande på svensk sida föreliggande möjligheter till rättsliga åtgärder i omedelbart samband med att någon gripits såsom misstänkt för smuglingsbrott. Dessa åtgärder kunna nämligen av tullpersonalen i det stora flertalet fall vidtagas lika väl på norskt som på svenskt territorium. Däremot blir läget för de norska myndigheterna mindre gynnsamt än nu, för så vitt icke möjlighet beredes att i smuglingsfall till norsk polismyndighet föra även den som gripits på svenskt territorium. Frånvaron av en sådan möjlighet skulle medföra, att förenämnda enkla system med strafföreläggande ej kunde användas. Visserligen skulle i dylikt fall en i Sverige bosatt smugglare kunna nås antingen med strafföreläggande eller ock med stämning och i sistnämnda fall, om han ej inställde sig inför rätta, dömas genom s. k. uteblivelsesdom, varvid ådömda böter kunde indrivs genom svensk försorg. Ett dylikt förfarande skulle emellertid bli vidlyftigt och kostsamt i förhållande till systemet med straff-

föreläggande. Från norsk synpunkt är det för den skull angeläget, att den som på svenskt territorium ertappas med ett mot Norge riktat smuglingsbrott omedelbart kan föras till tull- eller polismyndighet i Norge.

I generaltullstyrelsens förslag till samarbetsavtal och samarbetslag medtages stadganden av angiven innebörd. Möjligheten att till myndighet i ettdera landet föra den som i grannlandet beträffs med smuglingsbrott har emellertid i hög grad beskurits. Dylig åtgärd får sålunda icke ske, om den misstänkte gripits inom annan kontrollzon än den längs riksgränsen upprättade. Är den misstänkte fast bosatt i Sverige eller Norge och undandrager han sig ej att lämna erforderliga identitetsuppgifter, kan åtgärden komma i fråga blott under förutsättning att det med skäl kan befaras, att den misstänkte söker undandraga sig lagföring och straff eller försvåra sakens utredning. Föreligger särskild omständighet — exempelvis att den misstänkte är efterlyst för brott i det land, där han gripits — skall han ej föras till det andra landet. Vidare har till den misstänktes skydd införts ett stadgande om hinder i vissa fall att straffa honom för annat än tullöverträdelse, vilket stadgande i huvudsak har samma lydelse som i 12 § lagen den 6 december 1957 om utlämning för brott, dock med viss jämkning i anslutning till den av riksdagen numera antagna lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge. Även med denna begränsade räckvidd måste möjligheterna att till myndighet i ettdera landet föra den som i grannlandet beträffs med smuglingsbrott anses vara av icke ringa betydelse för såväl svenska som norska tullmyndigheter, särskilt såsom påtryckningsmedel i fall, då en smugglare vägrar lämna tillräckliga identitetsuppgifter.

Generaltullstyrelsen uttalar den uppfattningen, att det förande från Sverige till Norge och omvänt som sålunda föreslås bli möjliggjort, icke synes utgöra en utlämning i egentlig mening. Det har därför ansetts ej möta hinder att låta möjligheten till sådan åtgärd gälla även i fråga om den som äger medborgarskap eller hemvist i det land, där han gripits. Generaltullstyrelsen fortsätter.

Ett överlämnande, sådant som det nu föreslagna, skall kunna vidtagas blott under förutsättning att det sker i nära samband — i fråga om både tid och rum — med ett verkställt eller tillämnat gränsöverskridande. Ett dylikt överlämnande har därför ansetts ej behöva verka stötande för rättskänslan. Här må inskjutas, att ett i viss mån likartat förfarande i praxis tillämpats redan tidigare. Vid flertalet mellanriksvägar stå den svenska och den norska tullstationen i direkt kontakt med varandra genom lokaltelefonförbindelse. Därest exempelvis vid en norsk tullstation upptäckes, att en trafikant, som just passerat tullstationen, gjort sig skyldig till brott mot norska utförelsebestämmelser, kan tullstationens personal omedelbart alarmera personalen vid motsvarande svenska tullstation. Den senare låter då icke trafikanten utan vidare passera in i Sverige utan anmanar honom att först återvända till den norska tullstationen.

Befogenhet att avgöra, huruvida en för smuglingsbrott misstänkt person skall föras till grannstaten eller ej, är avsedd att tillerkännas generaltullstyrelsen med viss delegationsrätt. Styrelsen har för avsikt att genom sär-

skilda föreskrifter delegera rätten till tullstationer och gränsposteringar. Dessa tullmyndigheter, som i organisatoriskt avseende lyder under distrikts-tullanstalter och gränstdistriktschefer, är de som direkt handhar tullkontroll och allmän uppsikt i gränstrakterna, och de måste därför vara utrustade med ifrågavarande befogenheter för att avgörandena skall kunna träffas med erforderlig snabbhet.

Det skulle ha varit önskvärt, framhåller generaltullstyrelsen vidare, att i samarbetslagen fastslå enkla och i praktiken lätt tillämpliga regler beträffande förändret i angivna fall från den ena staten till den andra. Enär systemet hittills är oprövat och de lokala förhållandena i hög grad växlar, har det emellertid ansetts lämpligt att ge avtals- och lagtexterna ett mera allmänt innehåll. De svenska distriktsmyndigheterna instrueras att för varje tullstation och gränspostering samråda med motsvarande norska tullmyndigheter samt vederbörande svenska och norska åklagar- och polismyndighet så vitt angår tillvägagångssättet vid här avsedda rättsåtgärder. Därjämte bör de lokala tullmyndigheterna anbefallas att så vitt möjligt upptaga samråd med överordnad tullmyndighet, innan åtgärd varom nu är fråga vidtages. Generaltullstyrelsen säger sig vilja noga övervaka, hur gränstull-samarbetet i denna del utformas i praktiken, samt meddela och till Kungl. Maj:t anmäla de ytterligare föreskrifter och anvisningar, som må bli erforderliga.

Rätt för det ena landet att på medpartens territorium tillämpa sina egna bestämmelser och företaga därför erforderliga rättsliga åtgärder föreligger regelmässigt endast inom kontrollzon på grannlandets territorium. Vid smugglingsbrott kan det emellertid vara erforderligt att i vissa fall tillämpa ifrågavarande bestämmelser även utanför kontrollzon. Möjlighet härtill föreligger enligt förslagen till samarbetsavtal och samarbetslag, men den begränsas till fall, då den misstänkte förföljes i omedelbart samband med förövandet av gärningen.

Tullpersonalens åligganden och befogenheter

En grundförutsättning för samarbetet i dess planerade utformning är, understryker generaltullstyrelsen, att vardera landets av samarbetet berörda tullpersonal skall under utövandet av tjänsten samtidigt tillämpa båda ländernas författningar. Det får anses naturligt, att tillämpningen av vardera landets bestämmelser sker under iakttagande av landets därför gällande instruktioner och reglementen. På norsk sida anknytes denna princip till ett grundlagsstadgande, så att kravet på upprätthållandet därav blir kategoriskt. Utförandet av göromål åt grannlandet är något som enligt förslagen till samarbetsavtal och samarbetslag åligger tjänstemännen i det egna landets tulltjänst. Härigenom vinnes, att personalens lydnads- och ansvarsförhållanden bibehålles oförändrade. Vidare undanröjes all tvekan exempelvis därom, att tjänstemännen även under utförande av grannlandets göromål äger att muntligen och skriftligen använda svenska språket. Generaltullstyrelsen anför härom.

På svensk sida torde det ej möta något konstitutionellt hinder att det svenska tullverket i begränsad utsträckning utför göromål för ett annat land. Likaså torde Sverige utan hinder av grundlagarna kunna antaga ett generellt erbjudande från ett annat land att genom sina tjänstemän utföra vissa svenska göromål. Så sker redan nu — om än blott på framställning i varje särskilt fall — exempelvis genom bötesindrivning enligt konvention den 8 mars 1948 (Sveriges överenskommelser med främmande makter 1948 nr 29) med Danmark och Norge om erkännande och verkställighet av domar i brottmål. De tjänster som skola ges inom gränstullsamarbetets ram, få anses vara i princip likartade därmed. I Norge gäller däremot, att varje tjänsteman med åliggande att upptaga avgift till norska statskassan skall vara på förhand utsedd och bemyndigad därtill av landets konung genom vederbörande norska anställningsmyndighet och att varje tulltjänsteman med dylikt åliggande skall ha edligen eller genom högtidlig försäkran uttryckt sin vilja att behörigen tillvarata norska tullväsendets intressen. Dessa villkor anknytas till ett grundlagsstadgande och upprätthållas därför kategoriskt. I förslaget till samarbetsavtal har frågan lösts sålunda, att vartdera landet skall i förväg lämna medparten uppgift å sina till deltagande i samarbetet utsedda tjänstemän, att dessa ej få utföra tullgöromål åt det andra landet, förrän de godkänts av vederbörande myndighet därstädes, att den i samarbetet deltagande svenska tullpersonalen får skyldighet att i fråga om utförandet av norska tullgöromål avge viss försäkran och att vartdera landet skall kunna från deltagande i samarbetet avvisa en av medparten anställd tjänsteman, om denne av särskild anledning anses ej lämpad att utföra landets tullgöromål.

Vartdera landets personal tillerkännes vidare befogenhet att — under tillämpning av båda ländernas bestämmelser — utöva sin tjänst inom kontrollzon på grannlandets territorium. Kungl. Maj:t torde kunna förordna om skyldighet för svensk statstjänsteman att utöva vissa göromål åt annan stat ävensom att fullgöra sin tjänst i viss omfattning utanför riket utan särskilt stöd i lag — exempelvis enligt 10 § A. 1 mom. statens allmänna avlöningsreglemente (Saar). Emellertid har det ansetts lämpligt, att den svenska tullpersonalens av gränstullsamarbetet uppkommande skyldighet i detta hänseende särskilt anges i samarbetslagen.

För allmänheten torde — framhåller generaltullstyrelsen — en ordning som nyss angivits ej få mer påtaglig verkan, enär beordringar till tjänstgöring i grannlandet kommer att ske endast tämligen sparsamt. Vad angår samarbetet med Norge kan beräknas, att vid mellanriksvägarna regelbunden tullstationstjänst utanför det egna landet kommer att erfordras blott å ett fåtal orter, varförutom det dock kan tänkas att personal från ettdera landet undantagsvis anlitas för att täcka ett tillfälligt behov av personaltillskott vid tullstation i det andra landet. Icke heller för utövande av gränsbevakningens allmänna uppsikt i gränstrakterna torde det bli i större utsträckning behövt med tjänstgöring på grannlandets territorium. Tjänstgöring ombord å bantåg, medan detta befinner sig på grannlandets territorium, förekommer redan nu och torde få något minskad omfattning, sedan samarbetet i denna del slutligt genomförts. Sannolikt kommer en blivande samverkan i fråga om fartygs- och flygtrafik icke, eller endast i ringa mån, att leda till att ettdera landets tullpersonal tjänstgör på grannlandets territorium.

Befogenheten för vardera landets tullpersonal att utöva tjänst inom kontrollzon på det andra landets territorium måste, uttalar generaltullstyrelsen vidare, i smugglingsfall utvidgas till att gälla även utanför zonen. Eljest skulle samarbetet medföra en försvagning av hittillsvarande kontrollmöjligheter. Exempelvis skulle en norsk tjänsteman, därest han på svenska sidan gränsen förföljer någon som misstänkes för ett mot Sverige riktat smugglingsbrott, bli nödsakad att uppge förföljandet då zonens gräns mot det övriga Sverige uppnås. Särskilda stadganden om den erforderliga befogenhetsutvidgningen intages därför i utkastet till samarbetsavtal och samarbetslag.

Tullpersonalens ämbetsskydd

För att såvitt möjligt undvika rubbningar i det rättsförhållande mellan allmänhet och tullväsen, som råder på vardera sidan riksgränsen, finner generaltullstyrelsen det lämpligast, att vardera landet åtager sig att genom sin lagstiftning skydda de tjänstemän, som utövar sin tjänst på dess territorium, oavsett vilketdera landets tjänstemän eller göromål det är fråga om. Vardera landets åtagande att med sina lagar skydda även grannlandets personal är avsett att i de enskilda fallen utnyttjas blott i mån av behov. Det kan sålunda tänkas inträffa, framhåller generaltullstyrelsen, att en norsk tjänsteman under utförande av norska tullgöromål vid en svensk tullstation förfördelas av en norsk trafikant, som samtidigt begår en mot Norge riktad tullöverträdelse. I ett dylikt fall får det anses mest praktiskt att även förgripelsen mot tjänstemannen beivras vid norsk domstol, varvid det svenska ämbetsskyddet på grund av strafflagens regler om åtal för brott, för vilket den skyldige straffats utom riket, ej behöver träda i funktion. De båda ländernas lagar om brott mot allmän verksamhet (i Sverige) och mot offentlig myndighet (i Norge) överensstämmer i sak tämligen väl. För den enskilde tjänstemannen torde det därför komma att sakna större betydelse om en trafikant, vilken förbrutit sig mot honom i hans egenskap av tjänsteman, straffas enligt det ena eller det andra landets lag. Förordnande om svenskt ämbetsskydd åt den andra statens tjänstemän, då dessa utövar tulltjänst för svensk räkning, torde kunna ges av Kungl. Maj:t enligt 10 kap. 1 § andra stycket strafflagen. Så synes emellertid ej vara fallet, då den andra statens tjänstemän har att på svenskt territorium utöva tulltjänst för sin egen stat. På grund härav har det ansetts lämpligt, att stadgande om ämbetsskydd i båda nu nämnda hänseenden intages i samarbetslagen.

Tullpersonalens lydnads- och ansvarsförhållanden

Tjänstemännens lydnadsförhållanden avses enligt generaltullstyrelsens förslag skola vara oförändrade även då tjänstemännen utför tullgöromål för det andra landets räkning. I enlighet härmed skall tjänstemännen vid ämbetsbrott och tjänsteförseelser stå till svars blott inför sitt eget lands myn-

digheter, oavsett vilket lands tullgöromål de haft att förrätta då brottet eller förseelsen begåtts. Därest en tjänsteman åsamkar det andra landet eller tredje man ekonomisk förlust, då han har att utföra det andra landets tullgöromål, skall ersättningsfrågan i första hand regleras mellan de båda ländernas centrala tullmyndigheter. Det ersättningskrav, som i andra hand kan riktas mot tjänstemannen, kommer att prövas av myndighet i hans eget land och enligt det landets regler. Generaltullstyrelsen anför härom bl. a. följande.

Vardera statens åtagande att bestraffa sina tjänstemän gäller endast i fråga om ämbetsbrott eller tjänsteförseelser. Något åtagande att bestraffa av tjänstemännen förövade allmänna brott mot den andra staten föreligger icke. Därest exempelvis en svensk tjänsteman under tjänsteutövning i Norge begår ett mot norskt intresse riktat osjälvständigt ämbetsbrott, har Sverige ej gentemot Norge någon ovillkorlig skyldighet att beivra gärningen i den del den innefattar allmänt brott. För det fall att särskild anledning gör det lämpligt med beivran av båda brotten i ett sammanhang, har emellertid förutsatts, att gärningen skall kunna i sin helhet bestraffas i det land, som har att bestraffa ämbetsbrottet.

Möjligheter till personalbesparingar, m. m.

Generaltullstyrelsen framhåller att gränstullsamarbetet beräknas komma att på både svensk och norsk sida medföra väsentliga personalbesparingar jämte minskat behov av expeditionslokaler och personalbostäder. Styrelsen anför vidare.

Enligt en av generaltullstyrelsen uppgjord bemanningsplan kan minskningen i behovet av gränsbevakningspersonal vid gränsen mot Norge beräknas komma att uppgå till omkring 60 man. Besparingen av personal för resandekontroll å bantåg kan beräknas till ca 10 man. Avvecklingen har redan påbörjats. Sålunda ha efter samråd mellan generaltullstyrelsen samt inrikes- och civildepartementen ett tjugotal gränsbevakningstjänstemän i och för övergång till polisväsendet intagits i en särskilt anordnad poliskurs. Personalstyrkan vid gränsen har slutligen nedbringats genom pensionsavgång och överflyttning till lokaltullförvaltningen. Till frågan om härav föranledda ändringar i personalförteckningen m. m. torde styrelsen få återkomma i särskild ordning.

Den av svenska tulltjänstemän ombesörjda bevakningen längs gränsen mot Norge kommer till följd av ovannämnda personalförändringar att uttunnas. Så vitt angår egentliga tullgöromål kan detta ej anses innebära någon olägenhet, när den bortfallande personalens arbetsuppgifter komma att övertagas av norska tjänstemän. Emellertid har tullpersonal sig ålagt även att fullgöra vissa uppgifter enligt 1944 års gränsövervakningskungörelse. Dessa åligganden ha ansetts icke böra omfattas av det planerade tullsamarbetet. Till följd av personalminskningarna kommer tullverket därför ej att längs gränsen mot Norge kunna i samma utsträckning som hittills fullgöra sina uppgifter enligt nämnda kungörelse. Särskilt gäller detta i Jämtlands och Lapplands fjälltrakter. Förhållandet har anmälts för försvarsstabschefen.

Generaltullstyrelsen anmäler slutligen, att styrelsen och tolldirektoratet beslutat att såsom rådgivande organ i fråga om gränstullsamarbetet inrätta en gränstullsamarbetsnämnd bestående av sex medlemmar, näm-

ligen från vardera landet en representant för centraladministrationen, en för de lokala cheferna och en för gränsbevakningspersonalen. Nämnden skall ha till uppgift att verka för gränstullsamarbetets främjande, att till lokala myndigheter lämna råd och anvisningar rörande gränstullsamarbetet, att söka lösa de praktiska problem, som kan uppkomma i samband med samarbetet, samt att verka för att svenska och norska bestämmelser, som omfattas av gränstullsamarbetet, blir så ensartade och enkla som möjligt.

III. Remissyttrandena

I det följande redovisas de mera allmänna synpunkter, som framkommit under remissbehandlingen. Till vissa av remissorganen gjorda detaljanmärkningar återkommer jag senare.

Generaltullstyrelsens förslag har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. *Hovrätten för Nedre Norrland* finner sålunda den allmänna uppläggningsen av förslaget lämplig. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* framhåller att gränstullsamarbetet uppenbarligen har flera fördelar framför den gällande ordningen och att den väsentligaste vinsten torde vara de besparingar beträffande personal, expeditionslokaler och tjänstebostäder, som genom förslagets genomförande blir möjliga. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att förenklingen av tullarbetet blir till fördel för resandetraffiken, enär tullklareringen i ett stort antal fall kommer att ske genom förrättning i en expeditionslokal. *Svenska tullmannaförbundet* uttalar, att det tidigare under hand tagit del av de föreliggande förslagen och att förbundet vidhåller en till generaltullstyrelsen förut uttalad uppfattning att förbundet icke har något att erinra mot de principer på vilka förslaget bygger.

Vissa remissorgan har fäst uppmärksamheten på att en försvagning av gränskontrollen enligt gränsövervakningskungörelsen kan bli följden av den beräknade indragningen av svensk tullpersonal längs med landgränsen mot Norge.

Chefen för försvarsstaben anför.

Den föreslagna reduceringen av tullpersonalen medför försämrade möjligheter att inför en skärpning av det internationella läget snabbt förstärka svensk gränsövervakning på sådant sätt såsom hävdandet av svensk alliansfrihet och neutralitet torde kräva. Av denna försämring följer att särskilda beredskapsåtgärder bli oundvikliga. Närmast torde erfordras ytterligare militära gränsbevakningsorganisationer i likhet med den som nu avses för den östra landgränsen. En sådan utvidgning inryms icke i nu gällande försvarsbeslut.

En ytterligare följd av den från försvars- och säkerhetssynpunkt försvagade gränskontrollen, häri innefattas även den sedan 1/5 1958 upphävda passkontrollen vid de internordiska gränserna, torde bli att allmänna krav komma att resas på ökad effekt i den inre främlingskontrollen liksom även ökad aktivitet i den verksamhet som utövas av vissa statliga myndigheter

som skydd för anförtrodd verksamhet. Hittills vunna erfarenheter, uttalade av bl. a. riksdagens revisorer vid deras år 1958 verkställda granskning av gränsbevakningen mot Finland, synas kräva bl. a. en förstärkning av polisorganisationen om sådana krav skola kunna tillgodoses.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller att förslaget genomförande kommer att innebära en avsevärd försvagning av den gränskontroll, som äger rum enligt en av länsstyrelsen fastställd plan. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser det önskvärt att den minskning av tullpersonalen som ett genomförande av förslaget innebär för länets del motverkas genom att statspolisens resurser för gränskontroll i motsvarande mån ökas.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har inget att erinra mot en minskning av tullpersonalen i fredstid men fortsätter.

Vid krig eller krigsfara måste en effektiv passkontroll även vid de inter-nordiska gränserna återinföras. Det måste i fredstid klaras ut, på vilket sätt erforderlig personal för denna betydelsefulla verksamhet skall kunna rekryteras. På denna personal måste ställas stora krav, bl. a. ifråga om erfarenhet av passkontrollverksamhet och även förtrogenhet med de lokala gränsförhållandena. Den tullpersonal, som vid genomförande av föreliggande förslag blir övertalig, lämnar tullverket och kan icke beräknas finnas att tillgå vid krig eller krigsfara. Möjligheterna att avdela polispersonal för denna verksamhet eller att eljest genom länsstyrelsernas försorg anskaffa lämplig personal härför äro mycket begränsade.

På grund av innehållet i bestämmelsen i 6 § gränsövervakningskungörelsen bör det ankomma på generaltullstyrelsen att i första hand svara för att erforderlig personal finnes att tillgå. Det synes länsstyrelsen angeläget att denna fråga göres till föremål för närmare utredning innan slutlig ställning tages till föreliggande förslag.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner för sin del ej skäl till erinran mot förslaget med hänsyn till att de föreslagna personalindragningarna berör länet i endast obetydlig omfattning, eftersom den rutinmässiga gränsövervakningen mot norska gränsen i Norrbottens län omhänderhas av polisen.

Svenska tullmannaförbundet anser att personalindragningar bör ske med största försiktighet och att vartdera landet bör hålla så stort antal tjänstemän att de egna tjänsteuppgifterna normalt kan ombesörjas; endast i undantagsfall bör personal lånas från det andra landet. Förbundet uttalar som sin uppfattning att med den beräknade minskningen av personalstyrkan efter förslaget genomförande det kan uppstå svårigheter för personalen att fullgöra icke endast uppgifter enligt gränsövervakningskungörelsen utan jämväl andra uppgifter som åvilar tullpersonalen.

Från ett par håll uttalas farhågor för att de föreslagna bestämmelserna, särskilt de som berör straffprocessuella tvångsmedel, kan vålla tillämpningssvårigheter för gränstullpersonalen och att det fördenskull bör övervägas att anordna informationskurser för denna personal. *Svenska tullmannaförbundet* påpekar också den skiljaktighet som föreligger mellan svenska och norska regler om sekretesskydd och ifrågasätter om den icke

kan medföra svårigheter för tullpersonalen i deras förhållande till allmänheten och pressen.

Riksåklagarämbetet. vars utlåtande såsom eget yttrande åberopas jämväl av utredningen angående översyn av lagstiftningen rörande straff för olovlig införsel och utförsel av varor, granskar förslaget ur huvudsakligen straffrättslig synpunkt och gör därvid vissa erinringar i lagtekniskt hänseende. Beträffande möjligheten att i såväl Sverige som Norge beivra smugglingshandling, som utgör brott mot båda ländernas bestämmelser — t. ex. införselbrott mot Norge och utförselbrott mot Sverige — anför ämbetet.

För närvarande kan det som regel bli fråga om lagföring endast i det land, på vars territorium smugglingen upptäckes, eftersom myndigheterna i det andra landet endast undantagsvis erhålla kännedom om det mot deras land riktade brottet. Denna ökade möjlighet, att i nu avsedda fall beivra smugglingshandlingar i båda länderna, aktualiserar för svenskt vidkommande vissa spörsmål. Olika fall kunna härvid tänkas. Utgångspunkten för det fortsatta resonemanget är i samtliga fall, att, när fråga om åtal uppkommer i Sverige, smugglaren dömts i Norge för den genom gärningen begångna överträdelsen av norska bestämmelser och i samband därmed ålagts förverkandepåföljd. Detta innebär som regel att smugglingen upptäckts i Norge och att smuggelgodset i samband därmed tagits i beslag för norsk räkning.

1) Brottet mot de svenska bestämmelserna är av svårare beskaffenhet. Det torde då regelmässigt av allmänpreventiva skäl vara påkallat, att lagföring äger rum även i Sverige. För dessa fall innebär den ökade möjligheten att beivra smuggling i båda länderna uppenbarligen en fördel.

2) Överträdelsen av de svenska bestämmelserna är av lindrigare art. I sådana fall torde de påföljder, som ådömts smugglaren i Norge, ofta kunna anses utgöra tillräcklig reaktion även för vad han förbrutit mot Sverige. Det må här anmärkas, att i de mera bagatellartade fallen godsets förverkande för såväl brottslingen som allmänheten vanligen torde framstå som den väsentliga brottspåföljden. Bagatellbrotten representera den vida övervägande delen av samtliga smugglingsfall.

Vad beträffar de under 2) avsedda fallen må erinras om stadgandet i 20 kap. 7 § första stycket 1. rättegångsbalken, enligt vilket allmänt åtal må av åklagaren eftergivnas om å brottet icke kan följa svårare straff än böter, och det tillika är uppenbart, att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt. Den sistnämnda förutsättningen torde som regel få anses uppfylld i de hithörande fall, då den överträdelse av svenska bestämmelser, som gärningen innefattar, framstår som bagatellartad. Vad angår bestämmelsen, att å brottet ej får följa svårare straff än böter, omfattar enligt såväl 1923 års varuinförsellag som 1949 års varuutförsellag strafflatituden för normalfallen allenast böter. Vid återfall kan emellertid enligt båda författningarna ådömas fängelse även för brott av normal svårhetsgrad. Detta innebär, att användningen av åtalseftergift i iterationsfallen redan med hänsyn till straffskalan är utesluten. Som regel torde det emellertid vid återfall få anses ur allmän synpunkt påkallat, att åtal sker även i Sverige. Flertalet straffbestämmelser i särskilda författningar om import- eller exportförbud upptaga för normalfallen endast böter och sakna särskilda straffbestämmelser för återfall. Åtalseftergift är alltså här möjlig. Däremot ingår enligt 1924 års spritinförsellag i straffskalan för normalfallet av spritsmuggling även frihetsstraff. Spörsmålet om undvikande av dubbel lagföring torde emellertor här knappast bli aktuellt. Enligt vad som inhämtats från den nu verk-

samma utredningen angående översyn av lagstiftningen rörande straff för olovlig införsel och utförsel av varor, kommer utredningen — vilken avser att såvitt möjligt samla alla erforderliga bestämmelser om straff och förverkande på detta område i en gemensam lag om straff för varusmuggling m. m. — att för normalfallen av varusmuggling föreslå en straffskala upptagande endast böter. Straffskalan avses skola omfatta även spritsmuggling.

Med hänsyn till det nu anförda torde några bestämmelser utöver de i 20 kap. 7 § första stycket 1. rättegångsbalken icke vara erforderliga i förevarande sammanhang. Sammanfattningsvis torde kunna sägas, att åtalseftergift som regel bör meddelas, när gärningen i Norge föranlett straff och förverkandepåföljd och den överträdelse av svenska bestämmelser, som gärningen innefattar, framstår som bagatellartad.

Riksåklagarämbetet anser sig emellertid inte kunna godtaga vad generaltullstyrelsen anført beträffande bestraffning av s. k. osjälvständiga ämbetsbrott och yttrar följande.

Den reglering av ämbetsbrotten, som genomfördes genom 1948 års strafflagstiftning, innebär, att ett osjälvständigt ämbetsbrott — d. v. s. ett av en ämbetsman begånget allmänt brott, varigenom tjänsteplikt åsidosatts, t. ex. förskingring av tjänstemedel — skall straffas med tillämpning av den för det allmänna brottet inneburit straffbestämmelsen, därvid den omständigheten, att brottet inneburit åsidosättande av tjänsteplikt kan föranleda straffskärpning enligt stadgandet i 25 kap. 5 § strafflagen samt avsättning eller suspension som bistraff enligt 7 § i samma kapitel. I enlighet härmed avse bestämmelserna i 25 kap. 1—4 §§ endast självständiga ämbetsbrott, d. v. s. gärningar vilka icke annorstädes i strafflagen eller specialstraffrätten äro belagda med straff. Av det sagda torde framgå, att det, när fråga är om osjälvständigt ämbetsbrott, enligt gällande svensk rätt icke är möjligt att beivra gärningen allenast i den del den innefattar åsidosättande av tjänsteplikt. Det åtagande, som från svensk sida gjorts, måste följaktligen innebära skyldighet, att, när svensk tulltjänsteman vid utövande av tulltjänst för norsk räkning, begått ett allmänt brott, varigenom han åsidosatt sin tjänsteplikt, beivra det allmänna brottet, även om detta skulle vara begånget på norskt territorium och mot enbart norskt intresse. Är det sistnämnda förhållandet fordras för närvarande enligt 1 kap. 1 § strafflagen Konungens tillstånd till åtal. Enligt samarbetslagen skall emellertid, om svensk tulltjänsteman begår ämbetsbrott, då han i anledning av tullsamarbetet har att utöva tulltjänst för den andra staten eller tjänstgöra på dess territorium, gärningen beivras som om den begåtts, då tjänstemannen haft att utöva tulltjänst för svensk räkning eller tjänstgöra på svenskt territorium. Det kan ifrågasättas om icke detta stadgande för de nu berörda fallen upphäver bestämmelsen i 1 kap. 1 § strafflagen om Konungens tillstånd såsom förutsättning för åtal. Skulle så ej anses vara förhållandet synes för dessa fall ett generell åtalsbemyndigande böra givas.

Det förut sagda gäller givetvis endast, när det av den svenske tulltjänstemannen begångna allmänna brottet faller under svensk straffbestämmelse. Är så icke fallet, blir det åsidosättande av tjänsteplikt, vartill tjänstemannen genom gärningen gjort sig skyldig, att här bestraffa som ett självständigt ämbetsbrott enligt 25 kap. strafflagen. Som exempel kan nämnas att tulltjänstemannen i samband med gränstullsamarbetet begår ett mot Norge riktat smuglingsbrott.

Vardera statens i samarbetsavtalet gjorda åtagande att beivra ämbetsbrott, som någon dess tulltjänsteman begår, när han har att utöva tulltjänst för

den andra staten, är förbundet med att vardera staten avstår från att straffa tjänstemannen från den andra staten för motsvarande brott eller förseelse. I sistnämnda hänseende torde man vid avfattningen av konventionstexten, såvitt avser de gärningar som enligt svensk rätt utgöra osjälvtändiga ämbetsbrott, endast ha haft i tankarna det åsidosättande av tjänsteplikt, var till tjänstemannen genom gärningen gjort sig skyldig. Med hänsyn till vad ovan anförts rörande bestraffningen av osjälvtändiga ämbetsbrott enligt svensk rätt, torde emellertid avståendet få anses gälla även det allmänna brott, varigenom tjänsteplikt åsidosatts.

IV. Departementschefen

Initiativet till det gränstullsamarbete, varom förslag nu framlagts, har tagits genom en rekommendation av Nordiska rådet. Rådet rekommenderade sålunda år 1956 Sveriges och Norges regeringar att undersöka möjligheterna att utöva tull- och passkontroll vid gemensamma tullstationer och/eller med gemensam personal. Rekommendationen var förestavad av en strävan att genom förenkling av tullformalitetserna främja en friare samfärdsel. Uttryck för samma strävan var också de vid Nordiska rådets möte i Oslo förra året gjorda uttalandena om önskvärdheten av ett tullsamarbete mellan Finland och Sverige samt mellan Finland och Norge.

På grundval av rekommendationen inleddes år 1957 på försök och inom ramen för gällande bestämmelser ett samarbete mellan svenska och norska tullmyndigheter vid den gemensamma landgränsen. Detta samarbete innebar för vårt lands vidkommande något helt nytt. Samverkan med utländsk tullmyndighet har tidigare förekommit endast när det gällt att bekämpa smuggling, framför allt av alkoholvaror, men har däremot icke ifrågakommit för klarering av den legala trafiken. Till en början bedrevs samarbetet i mycket begränsad omfattning och avsåg egentligen blott resandetrafik. Efter hand som erfarenheter vanns, utvidgades emellertid försöksverksamheten successivt och för närvarande bedrivs prov — enligt olika alternativ alltefter trafikens art och storlek — vid samtliga mellanriksvägar. All resandetrafik över gränsen klareras sålunda i former som är avsedda att tillämpas även efter ett slutligt genomförande av gränstullsarbetet. Också den kommersiella landsvägstrafiken tullbehandlas i väsentlig utsträckning i dylika mera definitiva former. Proven har endast omfattat trafik som äger rum över landgränsen, d. v. s. landsvägstrafik, järnvägstrafik samt viss enligt tullstadgan till landtrafik hänförlig trafik med smärre båtar. Däremot har samarbete ej prövats i fråga om sjötrafik eller lufttrafik. Beträffande tullverkets allmänna uppsikt i gränstrakterna har samverkan ägt rum endast i mycket ringa omfattning, beroende på att det i avsaknad av särskild lagstiftning ej varit möjligt att tillämpa det ena landets smuggellagstiftning inom det andra landets gränser.

Erfarenheterna av proven har varit genomgående goda.

Under hänvisning till vad sålunda förekommit har generaltullstyrelsen nu föreslagit ett slutligt genomförande av gränstullsarbetet med Norge. För

detta ändamål har styrelsen i samråd med vederbörande norska centrala tullmyndighet — tolldirektoratet — upprättat ett utkast till en överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete. Överenskommelsen är avsedd att — efter godkännande och ratificering i vederbörlig ordning — träda i kraft den 1 januari 1960. Generaltullstyrelsen har även inkommit med utkast till den lagstiftning som för svenskt vidkommande erfordras vid ett genomförande av gränstullsamarbete i enlighet med överenskommelsen. Den sålunda föreslagna lagstiftningen är utformad såsom en fullmaktslag, vilken — efter avtal med annan stat — kan sättas i kraft i förhållande till den staten genom beslut i administrativ ordning.

Generaltullstyrelsens förslag till överenskommelse och fullmaktslag har i stort sett lämnats utan erinran vid remissbehandlingen.

Ett samarbete i tullhänseende mellan Sverige och Norge av det slag, varom här är fråga, erbjuder enligt min mening flera fördelar. En dylik samverkan möjliggör sålunda betydande besparingar beträffande personal, expeditionslokaler och tjänstebostäder. För allmänhetens del medför de förenklade tullformalitetserna en lättnad vid trafik över gränsen. Smugglingstrafiken torde genom samarbetet kunna bekämpas mera effektivt. Den nära samverkan mellan tullmyndigheterna i Sverige och Norge på vilken gränstullsamarbetet bygger är också ägnad att — i linje med de strävanden som kommit till uttryck i Nordiska rådet — främja samhörigheten mellan de båda länderna.

I likhet med generaltullstyrelsen anser jag förutsättningar nu föreligga för ett slutligt genomförande av gränstullsamarbetet med Norge. Beträffande utformningen av detta samarbete kan jag i princip ansluta mig till styrelsens förslag sådant detta kommit till uttryck i utkastet till överenskommelse med Norge. Gränstullsamarbetet bör följaktligen omfatta gränsbevakningspersonalens tullstationstjänst och allmänna uppsikt samt kontrollen och klareringen av järnvägstrafik. Frågan om en eventuell utvidgning av samarbetet till att avse även annan fartygstrafik än egentlig gränstrafik samt flygtrafik torde få upptagas i ett senare sammanhang.

Anmärkas bör att det föreslagna svensk-norska gränstullsamarbetet är mer omfattande än motsvarande samarbete mellan vissa länder på kontinenten. Från dessa motsvarigheter skiljer sig det planerade skandinaviska samarbetet därigenom att det skall kunna avse kontroll ej endast av landsvägstrafik utan även av järnvägstrafik och viss fartygstrafik. Samarbetet är vidare avsett att bedrivas ej blott vid trafikleder utan skall även omfatta allmän uppsikt i gränstrakterna. Vidare skall de svenska och norska tjänstemännen tillämpa också grannlandets bestämmelser. Att samarbete i den utsträckning, som nu föreslås i förhållande till Norge, överhuvud är möjligt beror närmast på den förenkling och liberalisering av tull- och licensbestämmelser som under efterkrigstiden successivt ägt rum. En annan faktor av betydelse är emellertid också att tullagstiftningen samt import- och exportregleringen i de båda länderna är uppbyggda på relativt likartat sätt, varför det låter sig göra att en och samma tjänsteman tillämpar två länders be-

stämmelser. Härtill kommer likheterna i fråga om språk, rättsuppfattning, ekonomiska och sociala förhållanden och liknande omständigheter, vilka i hög grad är ägnade att underlätta samarbetet.

Ett slutligt genomförande av gränstullsamarbetet med Norge erfordrar, såsom generaltullstyrelsen också anfört, särskild lagstiftning på hithörande områden. I likhet med styrelsen anser jag lämpligt att lagstiftningen utformas såsom en fullmaktslag. Därigenom vinnes att, efter hand som överenskommelse träffas med annat land om gränstullsarbete, lagstiftningen kan — sedan överenskommelsen godkänts av riksdagen och ratificerats — helt eller delvis sättas i kraft i förhållande till berörda land i administrativ ordning genom särskild kungörelse. Det land som efter Norge härvidlag närmast synes komma i fråga torde vara Finland. Vissa förberedande förhandlingar om gränstullsarbete med sistnämnda land har redan förts.

Generaltullstyrelsens förslag till fullmaktslag har utformats i nära anslutning till den avsedda överenskommelsen med Norge. Även enligt min mening synes nämnda överenskommelse väl ägnad att ligga till grund vid utarbetandet av berörda lagstiftning. De frågor, till vilka ställning måste tagas i överenskommelsen om gränstullsarbete med Norge, torde nämligen såvitt nu kan bedömas uppkomma även när dylikt samarbete skall genomföras med annat land. Vid sådant förhållande har jag funnit det lämpligt att i det följande behandla såväl överenskommelsen med Norge som lagstiftningsärendet i ett sammanhang.

En förutsättning för ett gränstullsarbete mellan Sverige och annat land är, såsom också generaltullstyrelsen utgått från, att på vardera landets territorium skall kunna upprättas *k o n t r o l l z o n e r* inom vilka kan tillämpas båda ländernas tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt andra bestämmelser rörande trafiken, vilkas efterlevnad tullväsendet har att övervaka. Såvitt angår samarbetet med Norge avses härmed samtliga författningar, vilkas efterlevnad övervakas av det svenska eller det norska tullväsendet, i den mån de är tillämpliga på trafik över gränsen, dock med undantag av gränsövervakningskungörelsen. Kontrollzonerna bildar tillsammans ett område inom vilket de båda ländernas tullmyndigheter gemensamt har vissa befogenheter. För den legala trafikens del innebär en sådan ordning, att inom kontrollzonerna åtgärder enligt båda ländernas tulllagstiftning skall med behörig verkan kunna vidtagas antingen av svensk eller av norsk tullpersonal. Anmälningsskyldighet eller annan dylik skyldighet gentemot tullverket, som trafikant har att fullgöra efter ankomsten till svenskt tullområde, skall således kunna fullgöras vid tullanstalt inom norsk kontrollzon. Likaledes avses anmälningsskyldighet, som är föreskriven i samband med avresa från svenskt tullområde, kunna fullgöras inom norsk kontrollzon. På motsvarande sätt skall föreliggande anmälningsskyldighet enligt norska bestämmelser kunna fullgöras inom svensk kontrollzon. Utvidningen av bestämmelsernas tillämplighet är dock ej avsedd att ändra något i riksgränsens egenskaper av tullgräns. Trafik som ej äger rum över riksgränsen kom-

mer liksom hittills att kunna bedrivas utan iakttagande av tullformaliteter. För allmänhetens del torde den mest påtagliga följden av gränstullsamarbetet bli att endast ett uppehåll för tullkontroll behöver göras i samband med passerandet av gränsen.

Vad angår den illegala trafiken biträder jag generaltullstyrelsens förslag om att gränstullsamarbetet skall innefatta en utvidgning av möjligheterna till ingripande. En smugglare, som på ettdera landets territorium förtoljes av tullpersonal, skall sålunda icke, såsom nu är förhållandet, kunna göra sig fri från förföljarna enbart genom att passera riksgränsen. Dessa ökade möjligheter till ingripande är uppenbarligen till fördel ur effektivitetssynpunkt. Även i ett annat hänseende får gränstullsamarbetet vissa praktiska konsekvenser för bestraffningen av smugglingsbrott. Med nuvarande ordning kan, när fråga är om insmuggling till Sverige, något ingripande mot smugglaren ej ske, förrän denne kommit över riksgränsen in på svenskt territorium. Har smugglaren i sådant fall lagt i dagen sitt uppsåt att undandraga godset tullkontroll — exempelvis genom att överskrida gränsen vid sidan av den väg, som leder fram till tullstationen — torde fullbordad införselbrott få anses föreligga. Efter ett genomförande av gränstullsamarbetet kommer den olovliga införseln i åtskilliga fall att stoppas redan innan riksgränsen uppnåtts. Det kan då uppenbarligen endast bli fråga om försök. Det torde alltså, såvitt gäller införselbrotten, kunna antagas att antalet på försöksstadiet upptäckta brott kommer att öka samt att häremot kommer att svara en minskning av antalet fullbordade brott. Vad åter angår utförselbrotten kan förhållandet antagas bli det motsatta. Medan sålunda för närvarande ett utförselbrott vanligen upptäckes före gränspasseringen, alltså medan gärningen ännu är på försöksstadiet, kommer med den föreslagna ordningen den olovliga utförseln i många fall att avslöjas och stoppas först på den andra statens territorium, d. v. s. sedan brottet fullbordats. Den antydda förskjutningen i förhållandet mellan fullbordade brott och försök torde emellertid sakna nämnvärd betydelse med hänsyn till att enligt smugglagstiftningen försök genomgående straffas lika med fullbordat brott.

Vad därefter beträffar tullverkets allmänna uppsikt i gränstrakterna har jag ej heller funnit anledning till erinran mot generaltullstyrelsens förslag. Gränstullsarbete härvidlag bör således innebära att svensk tullpersonal äger utöva patrulltjänst inom kontrollzon i den andra staten och den andra statens personal inom svensk sådan zon. Härvid avses tullpersonalen skola äga befogenhet att med tillämpning av båda ländernas bestämmelser utöva kontroll å tullförfattningarnas efterlevnad samt att inskrida mot överträdelser av desamma. Sålunda skall exempelvis en norsk tulltjänsteman, som under tjänstgöring på svenskt territorium uppdagar ett smugglingsbrott, kunna ingripa häremot. Han är därvid berättigad att använda straffprocessuella tvångsmedel i den utsträckning smugglagstiftningen medger. Den beröring med allmänheten, som under dylik tjänstgöring äger rum, är helt naturligt av grannliga och ömtålig art. En möjlighet för den ena statens tullpersonal att använda straffprocessuella

tvångsmedel på den andra statens territorium är emellertid nödvändig för genomförandet av samarbetet i dess planerade utsträckning. Rätten att inom kontrollzon använda tvångsmedel under angivna förhållanden har emellertid ansetts böra begränsas till att endast avse undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott eller försök därtill, och utanför sådan zon får ingripande ske blott då den misstänkte förföljes över zongränsen i omedelbart samband med förövandet av gärningen.

Såsom framgår av det förut anförda föreligger vissa — om än i sak tämligen obetydliga — skiljaktigheter i svensk och norsk lagstiftning i fråga om tulltjänstemans befogenhet att använda tvångsmedel. Generellt kan därvid sägas, att svensk tulltjänsteman äger något större behörighet att ingripa med tvångsmedel än vad som tillkommer norsk tulltjänsteman. I vissa speciella hänseenden har dock norsk tullpersonal något större befogenheter än svensk. Det bör givetvis eftersträvas, att i möjlig utsträckning undvika att konfliktsituationer uppkommer i anledning av den olika behörigheten i förevarande hänseenden. Ur denna synpunkt är det önskvärt att användning av straffprocessuella tvångsmedel enligt det ena landets lagstiftning på det andra landets territorium äger rum endast under de förutsättningar som gäller enligt såväl den ena som den andra statens lagstiftning. För svenskt vidkommande synes hinder i och för sig ej möta att i lagstiftningen intaga en bestämmelse av sådan innebörd. Beträffande Norge däremot skulle en i lag meddelad bestämmelse, avseende motsvarande inskränkning av den norska tullpersonalens befogenheter, strida mot ett norskt grundlagsstadgande och kan fördenskill icke nu komma i fråga. Vid sådant förhållande har det befunnits lämpligast att icke heller för Sveriges del intaga något stadgande i angivet hänseende i den tilltänkta lagstiftningen. Såvitt gäller gränstullsarbetet med Norge avses frågan i stället skola lösas på det sättet att den svenska tullpersonalen genom den blivande svenska kungörelsen angående nämnda samarbete ålägges att vid ingripande mot smugglingsbrott eller försök därtill på norskt territorium ej överskrida de befogenheter som tillkommer tullpersonal enligt norska bestämmelser. En instruktion av motsvarande innebörd torde kunna förväntas från norskt håll.

Enligt generaltullstyrelsens förslag skall möjlighet vidare föreligga att i vissa fall föra för smugglingsbrott misstänkta personer över riksgränsen från det ena landet till det andra. Även enligt min mening bör i överenskommelsen med Norge och därför tillika i lagstiftningen inrymmas en sådan möjlighet, vilken vid förhandlingarna med Norge visat sig vara av särskild betydelse från norsk synpunkt. Det förande över riksgränsen, varom här är fråga, får ses såsom ett led i förundersökningsförfarandet. Genom att de båda ländernas smugglingsbestämmelser blir tillämpliga inom en begränsad del av det andra landets territorium, synes ett mot det ena landet förövat smugglingsbrott som upptäckts inom denna begränsade del av grannlandets territorium icke böra bedömas i princip annorlunda än om det begåtts inom

det förstnämnda landet. En person, som i enlighet med de ifrågavarande bestämmelserna gripits och förts över riksgränsen, bör emellertid ej annat än under speciella betingelser få åtalas eller straffas för annat före gripandet begånget brott än det för vilket han förts till den andra staten. Likaledes bör uppställas vissa garantier mot att sådan person utlämnas till ett tredje land. Bestämmelserna härom har utarbetats delvis efter förebild av den lag om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge, som antagits av innevarande års riksdag. Med hänsyn till de starka begränsningar, som uppställts för att förande över riksgränsen skall kunna ske, torde dylik åtgärd i praktiken komma att tillämpas endast i undantagsfall.

De vid remissbehandlingen framförda betänkligheterna mot förslaget om gränstullsamarbete hänför sig väsentligen till en befarad försämring av gränsövervakningen. Generaltullstyrelsen har angivit att enligt en uppgjord bemanningsplan behovet av gränsbevakningspersonal vid gränsen mot Norge kan komma att nedgå med omkring 60 man sedan samarbetet genomförts. Det har från något håll gjorts gällande att denna reducering av tullpersonalen gör ytterligare militära gränsbevakningsåtgärder erforderliga. Vidare har ifrågasatts om icke indragningen av tullpersonal bör medföra motsvarande utökning av statspolisens resurser för här avsedd verksamhet. Det har jämväl framhållits, att denna fråga bör göras till föremål för närmare utredning innan slutlig ställning tas till förslaget om ett gränstullsamarbete.

För egen del vill jag understryka, att övervakning av gränsen enligt gränsövervakningskungörelsen är en polisiär uppgift som icke har samband med tulltjänsten i övrigt. Frågor om rationalisering och reformer inom tulltjänsten bör därför kunna lösas i princip oberoende av hur den polisiära gränskontrollen ordnas. Frågan om gränstullsamarbete torde icke behöva sammankopplas med spørsmålet om gränsövervakningen enligt gränsövervakningskungörelsen. Å andra sidan är en indragning av svensk tullpersonal, som äger lokal- och personkännedom, i viss mån ägnad att försvaga möjligheterna att kontrollera gränsen ur säkerhetssynpunkt. Det kan således vara motiverat att tills vidare framgå med viss försiktighet såvitt nu är i fråga.

Svenska tullmannaförbundet har i sitt remissvar något berört den skiljaktighet som föreligger mellan svenska och norska sekretessbestämmelser. Enligt 27 § tullstadgan åligger det tulltjänsteman att icke i oträngt mål muntligen eller skriftligen yppa vad han i tjänsten erfarit beträffande enskildas affärsförhållanden. I norska tollreglementet stadgas däremot en längre gående tystnadsplikt. Norsk tulltjänsteman, som utför svenska göromål, kan emellertid under alla förhållanden lämna upplysningar därom inom den ram som angives i norska tollreglementet. I tveksamma fall torde han böra hänvända sig till vederbörande svenska myndighet. Hithörande frågor synes mig icke behöva vålla svårigheter i praktiken utan kunna lösas inom ramen för gällande bestämmelser i de båda länderna.

Såsom framgår av det föregående har jag ansett mig kunna godtaga de grundläggande principerna i generaltullstyrelsens förslag till överenskommelse med Norge och lagstiftning om gränstullsamarbete. Till vissa detaljfrågor i sammanhanget återkommer jag i det följande. Härutöver har jag icke funnit anledning till erinran mot vad generaltullstyrelsen föreslagit.

V. Detaljmotivering till lagförslaget

I enlighet med vad förut anförts föreligger alltså förslag till överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete, varjämte inom finansdepartementet upprättats förslag till lag om gränstullsamarbete med annan stat. Lagförslaget överensstämmer i allt väsentligt med det av generaltullstyrelsen framlagda.

1 §.

Generaltullstyrelsen anför att den verksamhet som innefattas i överenskommelsen avser tullkontroll å och tullklarering av trafiken mellan Sverige och Norge. Orden tullkontroll och tullklarering har — i stället för enbart kontroll och klarering — valts för att från gränstullsamarbete undantaga sådan av nationella säkerhetshänsyn påkallad verksamhet som har mera polisiär karaktär, exempelvis kontroll enligt gränsövervakningskungörelsen.

Hovrätten för Nedre Norrland ifrågasätter i sitt remissyttrande huruvida det av styrelsen angivna syftet verkligen vinnes, eftersom begreppet tullkontroll enligt tullstadgan har en ganska vidsträckt innebörd; i vart fall torde därunder kunna inbegripas åtgärd som avses i 12 § andra stycket gränsövervakningskungörelsen (kvarhållande av gods, vars befordran anses kunna medföra fara för obehörigt spridande av krigsunderrättelser).

Departementschefen. Paragrafen anger lagens egenskap av fullmaktslag, vars bestämmelser — helt eller delvis — kan sättas i kraft i förhållande till annat land genom beslut i administrativ ordning. Såvitt angår det svensk-norska samarbetet avses ikraftsättandet av lagen skola gälla samtliga dess bestämmelser och ske genom särskild kungörelse om gränstullsamarbete med Norge. Stadgandet innebär också att Kungl. Maj:t kan sätta lagen ur tillämpning på grund av ändrade förhållanden. — Då jag ansett det önskvärt att lagen innehåller en definition å gränstullsamarbete har i paragrafen intagits en beskrivning av vad som därmed avses. Definitionen har avfattats i överensstämmelse med motsvarande beskrivning i artikel 1 i förslaget till överenskommelse mellan Sverige och Norge. Oaktat begreppet tullkontroll ej är definierat i tullagstiftningen, torde dock av sammanhanget framgå att åtgärd enligt gränsövervakningskungörelsen ej omfattas av gränstullsamarbetet.

2 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om kontrollzoner. Det ankommer på Kungl. Maj:t att inom de i paragrafen angivna gränserna bestämma var kontrollzon skall finnas.

3 §.

Förevarande paragraf upptar regler om tillämpligheten av annan stats hithörande bestämmelser inom kontrollzon på svenskt territorium. Därjämte regleras i paragrafen förutsättningarna för användning av tvångsmedel enligt den andra statens lagstiftning inom svensk kontrollzon.

Att vartdera landets hithörande bestämmelser får viss tillämplighet inom kontrollzon på det andra landets territorium innebär i huvudsak, såsom framhållits i den allmänna motiveringen, att kontroll- och klareringsåtgärder enligt vederbörande lands tullagstiftning kan vidtagas därstädes och att ingripande kan ske i fråga om där upptäckta brott mot bestämmelserna. Tillämpligheten av den andra statens bestämmelser här i riket blir begränsad därigenom att de får användas endast i den mån så erfordras för gränstullsarbetet. Förutsättning för att tvångsmedel i enlighet med den andra statens lagstiftning skall få tillämpas inom kontrollzon här i riket är att det sker i omedelbart samband med upptäckt smugglingsbrott eller försök därtill, varigenom lag eller författning i den andra staten överträtts. Sådant omedelbart samband, som avses med stadgandet, torde föreligga även i vissa andra fall än då någon anträffas å bar gärning eller flyende fot. Då exempelvis tullpersonal fått misstanke att smugglingsbrott försökes eller just förövats och utan uppskov börjar spaning efter den misstänkte, torde omedelbart samband kunna anses föreligga så länge spaningen bedrivs oavbrutet och den misstänktes försprång ej är större än att spåret kan anses färskt. — Det har tidigare påpekats, att ingendera staten avses skola i praktiken helt utnyttja sin rätt att använda tvångsmedel på grannstatens territorium, utan denna rätt skall utövas blott inom ramen för sådana befogenheter, som är tillåtna enligt såväl den ena som den andra statens lagstiftning. Denna grundsats har av skäl, som förut angivits, icke kunnat komma till uttryck i lagen utan är avsedd att meddelas instruktionsvis.

Beträffande såväl nu ifrågavarande som övriga bestämmelser i lagen gäller såsom förut antytts, att det i fråga om varje stat får prövas vilka av lagens bestämmelser som skall göras tillämpliga. Givetvis bör 3 § icke användas i förhållande till land, vars lagstiftning i förevarande hänseende väsentligen avviker från den svenska. Såvitt angår Norge har det, med hänsyn till likheterna i lagstiftning m. m., icke ansetts möta några betänkligheter att sätta bestämmelserna i paragrafen helt i kraft.

4 §.

Generaltullstyrelsen upptar i sitt förslag en bestämmelse av innehåll, att den andra statens tullpersonal inom kontrollzon på svenskt område skall äga utöva tulltjänst för sin egen stats räkning under iakttagande av den

egna statens instruktioner och reglementen. Styrelsen anför, att en rätt för den med Sverige samarbetande staten att låta sin personal utöva tulltjänst för den andra staten på svenskt territorium möjligen skulle kunna härledas ur stadgandet i 3 § om tillämpligheten av annan stats hithörande bestämmelser inom kontrollzon här i riket. Emellertid har styrelsen för att varje tvekan i saken skall undanröjas uttryckligen angivit befogenheterna i förevarande paragraf.

Departementschefen. I likhet med generaltullstyrelsen anser jag att en bestämmelse i angivet hänseende är påkallad. Paragrafen har emellertid givits en något vidare avfattning än den av generaltullstyrelsen föreslagna. Enligt departementsförslaget tillerkännes sålunda tullpersonal från den andra staten en allmän rätt att utöva tulltjänst inom kontrollzon här i riket. Tulltjänsten kan därvid avse göromål antingen för svensk räkning eller för det egna landets räkning. Det lands instruktioner och reglementen skall iakttagas, för vilket tulltjänsten bedrivs. Behörigheten för det andra landets tullpersonal att utöva tulltjänst här i riket erhåller — på motsvarande sätt som gäller enligt 3 § — sin begränsning därigenom att tjänsteutövningen skall avse tulltjänst som omfattas av gränstullsamarbetet. Åtgärder avses skola vidtagas för att den utländska tullpersonalen skall få kännedom om de svenska bestämmelser som det kan bli fråga om att tillämpa när den fullgör göromål för svensk räkning

5 §.

Denna paragraf motsvarar 6 § i generaltullstyrelsens förslag.

Genom bestämmelserna i förevarande paragraf utvidgas de hithörande svenska bestämmelsernas tillämplighet. Därigenom möjliggöres att trafiken till och från Sverige kan kontrolleras och klareras för svensk räkning på den andra statens territorium samt att där begångna brott mot svenska tullförfattningar kan beivras. Däremot är ej fråga om någon ändring av bestämmelsernas materiella innebörd. Någon utvidgning sker således ej av det enligt den svenska smuggellagstiftningen straffbara området och de i 1 kap. strafflagen angivna förutsättningarna för svensk straffrätts tillämplighet förblir orubbede. Vad beträffar användningen av tvångsmedel på den andra statens territorium innebär stadgandet, att svenska bestämmelser härom får tillämpas inom kontrollzoner på den andra statens territorium. På sätt som angivits vid 3 § avses emellertid, såvitt angår samarbetet med Norge, att instruera tullpersonalen att ej överskrida de befogenheter som tillkommer tullpersonal enligt norska regler. — Ytterligare torde få hänvisas till vad som anförts vid 3 §.

6 §.

Denna paragraf motsvaras av 5 och 7 §§ i generaltullstyrelsens förslag.

Generaltullstyrelsen upptar i 5 § av sitt förslag en bestämmelse av innehåll att det skall åligga svensk tullpersonal att inom kontrollzon på svenskt eller utländskt territorium utöva tulltjänst för den andra statens räkning under iakttagande av den andra statens därför gällande instruktioner och

reglementen. I 7 § av nämnda förslag stadgas en skyldighet för svensk tullpersonal att inom kontrollzon i den andra staten utöva tulltjänst för svensk räkning under iakttagande av därför gällande svenska instruktioner och reglementen. Styrelsen anför till motivering av sina förslag att Kungl. Maj:t även utan stöd i särskild lag — exempelvis enligt 10 § A. 1 mom. Saar — torde kunna förordna om skyldighet för svensk statstjänsteman dels att i tjänsten utföra även vissa göromål åt annan stat dels ock att utöva sin tjänst i viss omfattning utanför riket. Skyldighet att samverka med annat lands tullpersonal kan vidare anknytas till en föreskrift i 41 § tjänstgöringsreglementet för tullstaten den 24 juni 1954 och beordrandet av tullpersonal till tjänsteförrättningar i annat land kan företagas med stöd av 6 § instruktionen för tullverket den 7 februari 1958. Styrelsen har emellertid ansett det lämpligt, att den svenska tullpersonalens av gränstullsamarbetet uppkommande skyldighet i nämnda hänseende särskilt anges i lagen. Härigenom har ock klarlagts, att utförandet av göromål åt den andra staten ingår såsom ett led i den svenska tulltjänsten.

Hovrätten för Nedre Norrland uttalar i sitt remissyttrande att ifrågavarande bestämmelser ej är av beskaffenhet att behöva meddelas i form av lag. Lämpligen kan de inflyta i den särskilda kungörelsen med närmare erforderliga föreskrifter, som utfärdas av Kungl. Maj:t. I vart fall bör bestämmelserna enligt hovrättens mening sammanföras i en enda paragraf.

Departementschefen. Av de skäl generaltullstyrelsen anført vill jag förorda, att en uttrycklig bestämmelse meddelas i lagen om skyldighet för svensk tulltjänsteman att tjänstgöra på annan stats område och att fullgöra arbetsuppgifter för den andra stats räkning. På sätt hovrätten för Nedre Norrland föreslagit bör emellertid bestämmelserna i ämnet sammanföras i en paragraf. — Åtgärder avses skola vidtagas för att den svenska tullpersonalen skall få kännedom om de utländska bestämmelser som det kan bli fråga om att tillämpa när den fullgör göromål för annan stats räkning.

7 §.

Denna paragraf överensstämmer i sak med 8 § i generaltullstyrelsens förslag.

Generaltullstyrelsen anför såsom motivering för detta stadgande.

Det kan från allmänhetens sida möjligen resas invändning mot att svenska kontroll- och klareringsåtgärder vidtagas av norsk tullpersonal. För att varje tvivel om de norska myndigheternas och tjänstemännens befogenheter i saken skall undanröjas, ha befogenheterna särskilt angivits i texten.

Det har ansetts opraktiskt och obehövt att låta de båda staternas i samarbetet deltagande tullmyndigheter ha en uppsättning plomberings- och förseglingsredskap för vardera staten. Från svensk synpunkt kan det ej möta hinder att i vissa fall låta en annan stats tullplomber eller tullsiggill få giltighet även för svensk räkning. Stadgandet i 8 § andra stycket har medtagits i syfte att de i 10 kap. 12 § strafflagen givna bestämmelserna om sigillbrott skola bli tillämpliga även i fall, då för svensk tullkontroll erforderlig plombering eller försegling verkställts med användande av den andra stats insegel.

8 §.

Paragrafen, som motsvarar 9 § i generaltullstyrelsens förslag, innehåller stadganden i första stycket om ämbetskydd och i andra stycket om ämbetsbrott.

Generaltullstyrelsen upptar i sitt förslag i paragrafens andra stycke ett stadgande av innehåll att, om svensk tulltjänsteman begår ämbetsbrott eller tjänsteförseelse i utövning av tulltjänst för den andra statens räkning eller vid tjänstgöring på dess territorium, gärningen skall beivras som om den begåtts då tjänstemannen haft att utöva tulltjänst för svensk räkning eller tjänstgöra på dess territorium.

Riksåklagarämbetet anför i anslutning härtill i sitt remissyttrande.

Ordet »ämbetsbrott» användes i 25 kap. strafflagen som en sammanfattande beteckning på gärningar, varigenom ämbetsman åsidosatt sin tjänsteplikt, däribland sådana som enligt 25 kap. 4 § skola bedomas som tjänstefel. Någon motsvarighet till uttrycket »tjänsteförseelse» finnes ej i vare sig strafflagen, instruktionen för tullverket eller verksstadgan. Möjligen har med »tjänsteförseelse» avsetts gärning, som utan att utgöra ämbetsbrott enligt 25 kap. strafflagen, dock kan bli föremål för disciplinär bestraffning. Skulle det förhålla sig så, vill ämbetet framhålla, att man, såvitt gäller det planerade gränstillsamarbetet — vid vilket från svensk sida endast personer underkastade ämbetsansvar komma att medverka — icke torde benäma rakna med andra gärningar än sådana, som omfattas av bestämmelserna om ämbetsbrott i 25 kap. strafflagen.

Departementschefen. Förordnande om svenskt ämbetskydd åt den andra statens tjänstemän, då dessa utövar tulltjänst för svensk räkning, torde kunna ges av Kungl. Maj:t enligt 10 kap. 1 § andra stycket strafflagen. Detta lär emellertid ej vara fallet, då den andra statens tjänstemän har att här i riket utöva tulltjänst för sin egen stat. Jag har därför ansett det lämpligt att ett stadgande om ämbetskydd i båda nu angivna hänseenden intages i lagen. Första stycket i paragrafen har avfattats i överensstämmelse härmed. — Såsom förut berörts ingår utförandet av göromål för den andra staten såsom ett led i den svenska tulltjänsten. Beivran av ämbetsbrott, som svensk tullpersonal begår under utförande av dylika göromål, torde väl därför kunna ske vid svensk domstol redan enligt nu gällande allmänna regler och — då gärningen begåtts i den andra staten — utan åtal förordnande av Kungl. Maj:t enligt 1 kap. 1 § första stycket strafflagen. Särskilt stadgande härom har emellertid i tydlighetens intresse intagits i paragrafens andra stycke. Ett allmänt brott som tillika innefattar åsidosättande av tjänsteplikt skall, på sätt riksåklagarämbetet anført, beivras samtidigt med ämbetsbrottet. Beivran av dylik brottslighet torde likaledes — även då gärningen riktar sig mot enbart den med Sverige samarbetande staten och förövats i denna stat — kunna ske utan särskilt förordnande av Kungl. Maj:t om åtal enligt 1 kap. 1 § första stycket strafflagen. Vid utarbetandet av stadgandet i övrigt har beaktats den av riksåklagarämbetet framställda anmärkningen.

9 §.

Genom bestämmelserna i förevarande paragraf slås fast att tjänstemännen även i ekonomiskt avseende står fria gentemot den stat med vilken gränstullsarbete bedrivs.

10 §.

Såsom tidigare nämnts utgår *generaltullstyrelsen* från att skyldighet att ersätta förverkad egendoms värde ej föreligger i fall då den beslagtagna egendomen visserligen kan förklaras förverkad enligt svensk lagstiftning men på grund av bestämmelserna i förevarande paragraf överlämnats till myndighet i den andra staten och förklarats förverkad därstädes; den omständigheten att egendomen under angivna förhållanden avståtts till det andra landet kan enligt styrelsens mening ej anses innebära, att smugglaren förskingrat egendomen eller genom någon sin åtgärd vållat att egendomen ej kan tillrättaskaffas. Styrelsen har inte ansett erforderligt att föreslå särskilda bestämmelser härom.

Riksåklagarämbetet yttrar i denna fråga följande.

Ämbetet anser det visserligen uppenbart, att egendomen i nu avsedda fall ej kan anses »förskingrad» i den mening som avses i exempelvis 8 § varuinförsellagen. Vad däremot angår bestämmelser, vilka för värdekonfiskation förutsätta, att egendomen ej »kan tillrättaskaffas» eller ej »finnes i behåll», torde emellertid tillämpning av påföljden ej vara begränsad till fall, då den brottslige genom någon sin åtgärd vållat, att sakkonfiskation ej kan ske. Att godset av våda förstörts eller förkommit lärer sålunda icke hindra, att den brottslige ålägges att ersätta värdet.

Departementschefen. Med anledning av vad riksåklagarämbetet anfört har i ett andra stycke av paragrafen intagits en uttrycklig bestämmelse om att tilltalad vid lagföring här i riket ej må förpliktas utgiva värdet av egendom, som med stöd av paragrafens första stycke överlämnats till myndighet i den andra staten. — Sådana särskilda skäl som enligt första stycket skall kunna föranleda, att egendom, som beslagtagits på den andra statens område, icke överlämnas till denna stat kan föreligga exempelvis då svensk valuta beslagtagits. Vidare kan tänkas, att det land där beslaget gjorts underlåter att åtala gärningen men att denna skall beivras i det andra landet.

11 §.

Såsom nämnts i den allmänna motiveringen skall den, som inom kontrollzonen längs riksgränsen på ena statens område gripits i omedelbart samband med förövat smugglingsbrott mot den andra staten eller försök därtill, under vissa strängt begränsade förutsättningar kunna föras till tull- eller polismyndighet i sistnämnda stat. Bestämmelser härom har, såvitt angår den som gripits i Sverige, upptagits i förevarande paragraf.

Det bör understrykas att det inte föreligger någon ovillkorlig skyldighet att föra den misstänkte till myndighet i den andra staten. Detta kan un-

derlåtas, om särskilda skäl föreligger. Sådana skäl torde vara för handen exempelvis då den misstänkte är efterlyst för brott här i riket eller då en och samma gärning innebär brott mot båda ländernas bestämmelser och båda brotten är bagatellartade eller det mot Sverige förövade brottet är grövre än brottet mot det andra landet. Avsikten är att befogenheten att avgöra hithörande frågor skall ankomma på respektive centrala tullmyndigheter som bör äga delegera rätten till de lokala tullmyndigheterna. Vad beträffar möjligheterna att straffa den person, som förts till myndighet i den andra staten i enlighet med bestämmelserna i förevarande paragraf, skall i princip gälla att den misstänkte endast under särskilda förutsättningar får bestraffas för annat före gripandet begånget brott än det, som föranlett åtgärden, eller utlämnas till tredje stat. Möjlighet avses dock alltid skola föreligga att åtala och bestraffa tidigare förövade tullöverträdelser. Likaså skall åtal kunna ske för tidigare brott, därest den misstänkte äger hemvist och medborgarskap i den stat till vilken han förts. Svenska medborgare liksom ock andra utländska medborgare än sådana som har hemvist och medborgarskap i vederbörande grannstat skall vara ovillkorligen skyddade mot risken att utan vederbörligt medgivande från svensk myndighet utlämnas till tredje stat.

Liksom vid 3 § torde få erinras om att det i fråga om varje stat, med vilken gränstullsamarbete inledes, får prövas huruvida bestämmelserna i 11 § skall göras tillämpliga gentemot nämnda stat.

12 §.

I förevarande paragraf har bestämmelserna i 11 § andra och tredje styckena fått motsvarighet i fråga om den som gripits i annan stat, med vilken gränstullsamarbete genomförts, och som med tillämpning av bestämmelserna i den andra staten, motsvarande 11 §, förts till svensk myndighet.

13 §.

I andra fall än då någon förföljes i omedelbart samband med förövandet av smuglingsbrott eller försök därtill föreligger ej möjlighet att med tillämpning av det ena landets bestämmelser ingripa på det andra landets område utanför kontrollzon och icke heller behörighet för det ena landets tullpersonal att utöva sin tjänst på det andra landets område utanför kontrollzon.

14 §.

I samband med förordnande om lagens tillämpning i förhållande till annan stat behöver lagen kompletteras med tillämpningsföreskrifter. Paragrafen innehåller bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda dylika.

Lagen föreslås skola *träda i kraft* den 1 januari 1960, från och med vilken dag överenskommelsen med Norge är avsedd att gälla.

VI. Departementschefens hemställan

I enlighet med vad i det föregående anförts föreligger förslag till *överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsarbete*, varjämte inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag om gränstullsarbete med annan stat*.

Lagförslaget torde såsom *Bilaga 2* få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i 87 § regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Kerstin Bothén

Förslag

till

Lag om gränstullsamarbete med annan stat

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Konungen äger, efter avtal med annan stat, förordna, att 2—13 §§ denna lag helt eller delvis skola äga tillämpning i fråga om tullkontroll å och tullklarering av trafik mellan Sverige och den andra staten (*gränstullsamarbete*).

2 §.

För gränstullsamarbete må, enligt vad Konungen därom förordnar, längs rikets gräns mot den andra staten upprättas särskild zon inom vilken samarbetet här i riket skall bedrivas (*kontrollzon*). Kontrollzon skall vara av samma bredd som motsvarande zon inom den andra staten, dock högst femton kilometer. I den utsträckning Konungen bestämmer må kontrollzon upprättas jämväl annorstädes inom riket. Dylig zon må omfatta landsvägssträcka, järnvägssträcka med tillhörande stationsområde, flygplats, farled eller hamnområde.

3 §.

I den andra staten gällande tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt andra bestämmelser, vilkas efterlevnad den andra statens tullväsen har att övervaka, så ock därtill hörande ansvarsbestämmelser skola äga tillämpning inom kontrollzon här i riket i den mån så erfordras för gränstullsamarbetet. Enligt den andra statens lagstiftning tillåtna tvångsmedel må användas inom sådan zon endast vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott eller försök därtill, varigenom lag eller författning i den andra staten överträtts.

4 §.

Tullpersonal från den andra staten må inom kontrollzon här i riket utöva tulltjänst, som omfattas av gränstullsamarbetet, under iakttagande av den stats instruktioner och reglementen, för vilken tulltjänsten bedrivs.

5 §.

Svenska tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt andra bestämmelser, vilkas efterlevnad tullverket har att övervaka, så ock därtill hörande ansvarsbestämmelser skola äga tillämpning inom kontrollzon i den andra staten i den mån så erfordras för gränstullsamarbetet. Enligt svensk lagstiftning tillåtna tvångsmedel må användas inom sådan zon endast vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott eller försök därtill, varigenom svensk lag eller författning överträtts.

6 §.

Det åligger svensk tullpersonal att utöva tulltjänst, som omfattas av gränstullsamarbetet, under iakttagande av den stats instruktioner och reglementen, för vilken tulltjänsten bedrivs.

7 §.

Åtgärd, som i anledning av gränstullsamarbetet för svensk räkning vidtagits av myndighet eller personal tillhörande den andra statens tullväsen, skall anses som om den vidtagits av svensk tullmyndighet eller tullpersonal. Av tullmyndighet i den andra staten anbragt insegel anses därvid såsom svensk tullmyndighets insegel.

8 §.

Tulltjänsteman från den andra staten åtnjuter under utövning här i riket av tulltjänst, som omfattas av gränstullsamarbetet, skydd enligt 10 kap. strafflagen men skall icke vara underkastad i 25 kap. samma lag meddelade bestämmelser om ämbetsbrott.

Har svensk tulltjänsteman genom gärning som avses i 25 kap. 1—5 §§ strafflagen åsidosatt sin tjänsteplikt, då han i anledning av gränstullsamarbetet haft att utöva tulltjänst för den andra staten, skall så anses som om gärningen begåtts under utövning av svensk tulltjänst.

9 §.

Åsamkar svensk tulltjänsteman genom ämbetsbrott eller på annat sätt den andra staten eller tredje man skada, då han i anledning av gränstullsamarbetet utövar tulltjänst för den andra staten, skall kronan svara för fullgörandet av därav föranledd ersättningsskyldighet gentemot den andra staten eller tredje man.

10 §.

Egendom som i anledning av smuglingsbrott eller försök därtill tagits i beslag inom kontrollzon i den andra staten skall, därest gärningen inneburet sådant brott mot lag eller författning såväl i Sverige som i den andra staten, som kan föranleda förverkande av egendomen, överlämnas till tull- eller polismyndighet i sistnämnda stat om ej särskilda skäl annat föranleda. Har beslaget ägt rum inom kontrollzon här i riket, må egendomen överlämnas till myndighet i den andra staten om särskilda skäl därtill äro.

Har egendom med tillämpning av vad i första stycket sägs överlämnats till myndighet i den andra staten, må talan icke föras här i riket om utgivande av egendomens värde.

11 §.

Den som i samband med verkställt eller tillämnat gränsöverskridande gripits inom den svenska kontrollzonen längs riksgränsen såsom skäligen misstänkt för brott mot bestämmelse, som avses i 3 §, eller försök till sådant brott må, om ej särskilda skäl däremot äro, omedelbart föras till tull- eller polismyndighet i den andra staten, därest

han är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller anledning förekommer, att hans uppgift därom är osann;

han ej äger hemvist i Sverige eller i den andra staten och det skäligen kan befaras, att han genom att begiva sig till en tredje stat undandrager sig lagföring eller straff; eller

det i annat fall skäligen kan befaras, att han undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Åtgärd, som avses i första stycket, må vidtagas endast om den andra staten förbundit sig dels att icke utan medgivande av Konungen utlämna den misstänkte till tredje stat, dels ock att ej utan sådant medgivande låta den

misstänkte åtalas eller straffas för annat brott som begåtts före gripandet, där fråga icke är om överträdelse av tullförfattningar, med mindre

han själv inför domstol samtyckt därtill;

han underlåtit att, oaktat hinder ej mött, lämna den andra staten inom en månad efter rättegång och undergående av straff eller annan påföljd som må hava ådömts honom för brott, varför han förts till den andra staten; eller

han återvänt till den andra staten, sedan han lämnat denna.

Bestämmelserna i andra stycket skola ej äga tillämpning å den som äger hemvist och medborgarskap i den andra staten.

12 §.

Har någon med tillämpning av bestämmelser i den andra staten, motsvarande stadgandena i 11 §, förts till svensk myndighet, må han icke utan vederbörligt medgivande av myndighet i den andra staten utlämnas till tredje stat, ej heller utan sådant medgivande åtalas eller straffas för annat brott som begåtts före gripandet, där fråga icke är om överträdelse av tullförfattningar, med mindre

han själv inför domstol samtyckt därtill;

han underlåtit att, oaktat hinder ej mött, lämna Sverige inom en månad efter rättegång och undergående av straff eller annan påföljd som må hava ådömts honom för brott, varför han förts till Sverige; eller

han återvänt till Sverige, sedan han lämnat landet.

Bestämmelserna i första stycket skola ej äga tillämpning å den som äger hemvist och medborgarskap i Sverige.

13 §.

Vad som enligt 3—5, 10 och 11 §§ gäller inom kontrollzon skall äga tillämpning jämväl utanför sådan zon, när i anledning av smugglingsbrott eller försök därtill den misstänkte förföljes utanför zonen i omedelbart samband med gärningen.

14 §.

Konungen meddelar de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

Generaltullstyrelsens utkast

till

Lag angående gränstullsamarbete med annan stat

1 §.

Vad nedan i 2—12 §§ stadgas skall, i den mån Konungen så förordnar, gälla beträffande gränstullsamarbete med annan stat.

2 §.

För gränstullsamarbete i fråga om kontroll å och klarering av trafik till och från den andra staten må längs rikets gräns mot den andra staten upprättas en kontrollzon av samma bredd, dock högst femton kilometer, som motsvarande kontrollzon på den andra statens territorium.

I den mån så erfordras för gränstullsamarbete i fråga om landsvägs-, bantågs-, flyg- eller fartygstrafik må en eller flera kontrollzoner upprättas annorstädes på svenskt territorium, varje zon omfattande landsvägssträcka, järnvägssträcka med ett eller flera stationsområden, flygplats, farled eller hamnområde, där trafik till och från den andra staten kontrolleras eller klareras.

Vad enligt 3—8 och 12 §§ gäller inom kontrollzon skall äga giltighet även utanför dylik zon, då fråga är om smugglingsbrott och den misstänkte förföljes i omedelbart samband med förövandet av gärningen.

3 §.

Åtgärd i syfte att kontrollera och klarera trafik till och från den andra staten med tillämpning av i den andra staten gällande tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt andra bestämmelser, vilkas efterlevnad den andra statens tullväsen har att övervaka, må vidtagas inom kontrollzon på svenskt territorium.

Enligt den andra statens lagstiftning tillåtna tvångsmedel må inom kontrollzon på svenskt territorium användas vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott, varigenom lag eller författning i den andra staten överträtts.

4 §.

Den andra statens tullpersonal må inom kontrollzon på svenskt territorium utöva tulltjänst, som avses i 3 §, under iakttagande av sin stats därför gällande instruktioner och reglementen.

5 §.

Det skall åligga svensk tullpersonal att inom kontrollzon på svenskt territorium eller inom dylik zon på den andra statens territorium utöva tulltjänst, som avses i 3 §, under iakttagande av den andra statens därför gällande instruktioner och reglementen, dock att dessa skola delgivas tullpersonalen genom vederbörande svenska myndighet.

6 §.

Svenska tullbestämmelser, in- och utförselbestämmelser samt andra bestämmelser, vilkas efterlevnad tullverket har att övervaka, skola äga tillämpning inom kontrollzon på den andra statens territorium, i den mån så erfordras för gränstullsamarbetet.

Enligt svensk lagstiftning tillåtna tvångsmedel må, efter avtal med den andra staten, inom kontrollzon på den andra statens territorium användas vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott, varigenom svensk lag eller författning överträtts.

7 §.

Det skall åligga svensk tullpersonal att inom kontrollzon på den andra statens territorium utöva tulltjänst med tillämpning av bestämmelser, som avses i 6 §, under iakttagande av därför gällande svenska instruktioner och reglementen.

8 §.

Åtgärd, som med tillämpning av i 6 § avsedd bestämmelse, inom kontrollzon på den andra statens territorium eller inom dylik zon på svenskt territorium vidtages av myndighet eller personal, tillhörande den andra statens tullväsen, skall vara att anse såsom vidtagen av svensk tullmyndighet eller svensk tullpersonal.

Av tullmyndighet i den andra staten anbragt insegel skall därvid vara att anse såsom svensk tullmyndighets insegel.

9 §.

Tjänsteman från den andra staten skall, så vitt angår göromål som åligga honom i anledning av gränstullsamarbetet, på svenskt territorium åtnjuta ämbetsskydd enligt 10 kap. strafflagen, dock utan att vara underkastad i 25 kap. samma lag givna bestämmelser om ämbetsbrott.

Begår svensk tulltjänsteman ämbetsbrott eller tjänsteförseelse, då han i anledning av tullsamarbetet har att utöva tulltjänst för den andra staten eller tjänstgöra på dess territorium, skall gärningen beivras som om den begåtts, då tjänstemannen haft att utöva tulltjänst för svensk räkning eller tjänstgöra på svenskt territorium.

10 §.

Har svensk tulltjänsteman genom ämbetsbrott eller på annat sätt åsamkat den andra staten eller tredje man ekonomisk förlust, då han i anledning av gränstullsamarbetet haft att utöva tulltjänst för den andra staten, skall i första hand kronan svara för fullgörandet av därav föranledd ersättningsskyldighet gentemot den andra staten.

11 §.

Har i anledning av smugglingsbrott, varigenom såväl svensk lag eller författning som ock lag eller författning i den andra staten överträtts, beslag ägt rum på den andra statens territorium, må den beslagtagna egendomen överlämnas till tull- eller polismyndighet i den andra staten, därest icke särskild omständighet annat föranleder. Även i fall, då beslaget ägt rum på svenskt territorium, må dylikt överlämnande ske, därest särskild omständighet så föranleder.

12 §.

Har någon på svenskt territorium inom kontrollzonen längs riksgränsen i samband med verkställt eller tillämnat gränsöverskridande gripits såsom skäligen misstänkt för brott mot bestämmelse, som avses i 3 §, må han omedelbart föras till tull- eller polismyndighet i den andra staten under förutsättning

dels att den andra staten förbundit sig att icke utan särskilt medgivande av vederbörlig svensk myndighet låta en sålunda överlämnad person ställas till ansvar eller straffas för annat än tullöverträdelse eller utlämnas till annan stat utom i fall

då han själv inför domstol samtycker därtill; eller

då han äger hemvist i den stat, till vilken han överlämnats; eller

då han underlåtit att, oaktat hinder ej mött, lämna staten inom fyrtiofem dagar efter rättegång och undergående av straff eller annan påföljd i anledning av den gärning, som föranlett överlämnandet; eller

då han frivilligt återvänt dit, sedan han lämnat staten;

dels att den misstänkte är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller det skäligen kan misstänkas, att hans uppgift därom är osann; eller

att han ej äger hemvist i Sverige eller den andra staten och det skäligen kan befaras, att han genom att begiva sig till annan stat undandrager sig lagföring och straff; eller

att det i annat fall med skäl kan befaras, att han söker undandraga sig lagföring och straff eller genom undanröjande av bevis eller eljest försvåra sakens utredning;

dels ock att den misstänkte ej på grund av särskild omständighet bör kvarhållas i Sverige.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 oktober 1959.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden **BECKMAN,**
E. SÖDERLUND,
TAMMELIN,
regeringsrådet **NEVRELL.**

Enligt lagrådet den 8 september 1959 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 juni 1959, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om gränstullsamarbete med annan stat.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av tingsdomaren Stig Jungefors.

Lagrådet anförde:

Ifrågavarande lagförslag har tillkommit för att möjliggöra gränstullsamarbete med Norge i enlighet med upprättat förslag till överenskommelse om sådant samarbete. Enär det kunde tänkas att framdeles gränstullsamarbete komme att inledas även med annan stat än Norge, skall emellertid enligt förslaget lagen erhålla formen av en allmän fullmaktslag. Enligt denna skall Kungl. Maj:t — allteftersom överenskommelse om gränstullsamarbete träffats med annan stat och överenskommelsen godkänts av riksdagen — äga sätta lagens bestämmelser helt eller delvis i tillämpning i förhållande till denna stat. Det är dock tydligt, att lagförslaget främst tager sikte på samarbetet med Norge, och det synes lagrådet som om förutsättningar i själva verket saknades för att nu närmare bedöma i vad mån bestämmelserna skola vara ägnade att läggas till grund för samarbete även med andra stater.

Beträffande formerna för gränstullsamarbetet med Norge avses bl. a., att norska tulltjänstemän skola äga här i riket utföra tulltjänst för svensk räkning och svenska tulltjänstemän på motsvarande sätt i Norge tulltjänst för norsk räkning.

En sådan ordning torde i och för sig icke ge anledning till betänkligheter, åtminstone i förhållandet de nordiska länderna emellan. Viss motsvarighet härtill infördes sålunda redan under det av departementschefen berörda samarbetet med andra stater för bekämpande av spritsmuggling. Enligt träffade överenskommelser samt lag den 23 mars 1934 (nr 53) och med stöd därav utfärdade kungörelser den 3 april 1934 (nr 65) och den 24 januari 1936 (nr 13) skulle det åligga finska och danska tulltjänstemän att, även inom vissa områden av svenskt territorialvatten, delta i bevakningstjänst för svensk räkning. De skulle därvid åtnjuta samma skydd som svenska tulltjänstemän

och äga att enligt svenska bestämmelser företaga visitation och verkställa beslag. På motsvarande sätt hade svenska tulltjänstemän rätt och skyldighet att för finsk eller dansk räkning tjänstgöra inom finskt eller danskt territorialvatten.

Enligt remissprotokollet förutsattes vidare, att tulltjänst för norsk räkning, utförd med tillämpning av norska författningar, skall kunna bedrivas även på svenskt område samt, omvänt, att tulltjänst för svensk räkning med tillämpning av svenska författningar skall kunna bedrivas på norsk område, allt under medverkan av svenska eller norska tulltjänstemän. — Angående möjligheten att förfara på motsvarande sätt i förhållande till andra stater uttalas, att en sådan ordning givetvis ej komme i fråga i förhållande till ett land, vars lagstiftning i förevarande hänseende väsentligen avveke från den svenska.

Att annan stat inom riket tillåtes utöva förvaltning i så betydande omfattning, som här avses, och att på motsvarande sätt den egna förvaltningen förlägges utom riket innebär för svenska förhållanden något väsentligt nytt. Enligt vad remissprotokollet utvisar kunna även vanskliga frågor möta vid den närmare utformningen. Med hänsyn till de praktiska fördelar, som samarbetet med Norge väntas erbjuda, vill lagrådet dock ej motsätta sig den föreslagna ordningen i denna del. Huruvida förutsättningar kunna föreligga för motsvarande anordningar i förhållande till andra länder, undandrager sig lagrådets bedömning.

Då det ännu är ovisst i vad mån samarbete med andra länder än Norge kan komma till stånd och de olikartade förhållandena göra det svårt att förutse, hur ett sådant samarbete skulle komma att gestaltas, kan ifrågasättas, om ej lagstiftningen till en början lämpligen bort begränsas att avse enbart samarbetet med Norge. Som redan anmärkts avses emellertid, att tillämpning i förhållande till andra stater skall ifrågakomma först sedan därom träffade överenskommelser godkänts av riksdagen. I samband därmed torde lagen kunna underkastas de jämkningar — tillägg eller begränsningar — vartill ett vidgat samarbete kan giva anledning. Lagrådet vill därför icke heller ur nu berörda synpunkt motsätta sig det föreliggande förslaget. Vissa av de däri upptagna bestämmelserna böra emellertid enligt lagrådets mening omredigeras.

1 §.

Enligt första artikeln i förslaget till överenskommelse med Norge skall med gränstullsamarbete förstås samarbete i fråga om tullkontroll å och tullklarering av trafiken mellan de avtalande staterna. Meningen har varit att i lagens 1 § upptaga denna beskrivning av vad som avses med gränstullsamarbete. Emellertid har lagen utformats som en fullmaktslag, vars bestämmelser — helt eller delvis — kunna sättas i kraft även i förhållande till annat land än Norge. I 1 § stadgas därför att Konungen äger förordna om tillämpning helt eller delvis av lagens följande paragrafer i fråga om tullkontroll och tullklarering. Till detta stadgande har fogats ordet gränstullsamarbete,

satt inom parentes. Härigenom kan dock någon beskrivning på vad som avses med detta ord icke anses given. Det synes nödvändigt att klarare uttrycka syftet med 1 §. Paragrafen kan enligt lagrådets mening lämpligen erhålla det innehållet, att Konungen må, efter avtal med annan stat, förordna, att för samarbete i fråga om tullkontroll å och tullklarering av trafik mellan Sverige och den andra staten (*gränstullsamarbete*) 2—13 §§ denna lag helt eller delvis skola äga tillämpning.

2 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om kontrollzoner. Beträffande gränstullsarbetet med Norge är meningen, att kontrollzoner skola finnas längs gränsen mellan Sverige och Norge och eventuellt må finnas jämväl annorstädes. Paragrafen har avfattats närmast med tanke härpå. Med hänsyn till att den skall kunna sättas i kraft även i förhållande till land, som icke gränsar till Sverige, får lagrådet hemställa om uteslutande ur första punkten av orden »längs rikets gräns mot den andra staten». Härigenom skulle jämväl vinnas dels att definitionen på kontrollzon, dit de citerade orden icke höra, blir klarare dels att i det följande icke behöver upprepas att förordnande om kontrollzon ankommer på Konungen. Det återstående innehållet i paragrafen kunde sammanfattas i två punkter, avseende de båda slagen av kontrollzoner. Den ena punkten skulle innehålla, att om sådan zon finnes böra upprättas längs rikets gräns mot den andra staten, skall den vara av samma bredd som motsvarande zon inom den andra staten, dock högst femton kilometer. Sista punkten borde upptaga bestämmelser om kontrollzon annorstädes inom riket och ange, att den må omfatta landsvägssträcka, järnvägssträcka med tillhörande stationsområde, flygplats, farled eller hamnområde.

3 §.

Meningen med 3 § är främst att bereda den andra statens myndigheter möjlighet att för sitt lands räkning och enligt dess tullbestämmelser inom svensk kontrollzon klarera den legala och inskrida mot den illegala trafiken, var-efter lagföring för brott mot den andra statens tullförfattningar skulle ske vid den statens domstolar. Det remitterade förslagets hänvisning till den andra statens ansvarsbestämmelser torde innebära endast att dessa bestämmelser ange vilka gärningar som kunna utgöra grund för ett straffprocessuellt ingripande. Även beträffande brott mot tullförfattningar, begångna inom kontrollzon, skall sålunda gälla, att svensk domstol endast tillämpar svenska straffbestämmelser, och i fråga om den svenska domsrättens omfattning skola reglerna i strafflagens första kapitel äga tillämpning.

Det är enligt lagrådets mening önskvärt att paragrafen — som riktar sig endast till tulltjänstemännen — förtydligas i detta hänseende. I en första punkt kunde stadgas, att inom kontrollzon här i riket tillämpas med avseende å tullkontroll och tullklarering för den andra statens räkning de i den

staten gällande bestämmelserna om tull samt in- och utförsel jämte de bestämmelser i övrigt, vilkas efterlevnad dess tullväsen har att övervaka. I en andra punkt kunde därefter stadgas, att tvångsmedel, som enligt den andra statens lagstiftning tulltjänsteman äger anlita, därvid må användas inom kontrollzonen, dock endast vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott eller försök därtill, varigenom lag eller författning i den andra staten överträtts. Det torde utan vidare vara klart, att det i sådant fall är den andra statens strafflagstiftning som anger vilka gärningar som föranleda ett straffprocessuellt ingripande.

4 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till vad lagrådet inledningsvis anfört.

5 §.

Det kan ifrågasättas att i stället för vad här stadgas om svenska bestämmelsers tillämplighet på annan stats område upptaga blott en erinran om vad den andra statens lag därutinnan må innehålla.

Skulle uttryckliga stadganden anses böra bibehållas i den svenska lagen, vill lagrådet, under återopande av vad som anförts om 3 §, hemställa om förtydligande jämväl av 5 §:s avfattning. I en första punkt kunde stadgas, att inom kontrollzon i den andra staten tillämpas med avseende å tullkontroll och tullklarering för svenska statens räkning de i Sverige gällande bestämmelserna om tull samt in- och utförsel jämte de bestämmelser i övrigt, vilkas efterlevnad det svenska tullverket har att övervaka. I en andra punkt kunde därefter stadgas, att tvångsmedel, som enligt svensk lagstiftning tulltjänsteman äger anlita, därvid må användas inom kontrollzonen, dock endast vid undersökning i omedelbart samband med smugglingsbrott eller försök därtill, varigenom svensk lag eller författning överträtts.

8 §.

Bestämmelsen om skydd enligt 10 kap. strafflagen har motsvarighet i den inledningsvis omtalade lagen den 23 mars 1934 och med stöd därav utfärdade kungörelser.

Vad angår svenska tulltjänstemäns ansvar för tjänst i den andra staten för dess räkning, öppnar stadgandet i andra stycket i förening med allmänna svenska straff- och processrättsliga bestämmelser möjlighet att här i riket lagföra och bestraffa såväl självständiga ämbetsbrott som allmänna brott i tjänsten, t. ex. förskingring av i Norge för norska statens räkning beslagttaget gods. Vad åter angår det omvända fallet att det andra landets tulltjänstemän, under tjänst i Sverige för svensk räkning, göra sig skyldiga till brottlig gärning, synes bestämmelsen i första stycket om att 25 kap. svenska strafflagen icke är tillämplig icke utesluta tillämpning av andra strafflagskapitel i fråga om ett i tjänsten begånget allmänt brott. I den mån icke norskt inskridande på grund av artikel 9 i överenskommelsen i förening med stadgandet i 1 kap. 3 § strafflagen lägger hinder i vägen, torde alltså lagföring och bestraffning i Sverige kunna ifrågakomma.

9 §.

Här stadgas om skyldighet för svenska staten att ersätta skada som svensk tulltjänsteman åstadkommit då han i anledning av gränstullsarbete utövat tulltjänst för annan stat. Motsvarande spørsmål hade uppmärksamrats även under det tidigare berörda tullsamarbetet för sprit-smugglingens bekämpande, se prop. 1934: 55 s. 4 och 10.

Enligt artikel 10 i den nu aktuella överenskommelsen är kronan skyldig att ersätta dylik skada endast i den mån tjänstemannen enligt svenska rättsregler skulle bli ansvarig därför. Denna begränsning har i lagtexten antytts endast genom satsen, att kronan skall »svara för fullgörandet av därav föranledd ersättningsskyldighet». Lagrådet hemställer om förtydligande av lagtexten i detta hänseende. Paragrafens innehåll kunde då bli, att om svensk tulltjänsteman under utövning av tulltjänst för annan stat i anledning av gränstullsarbete åstadkommer skada för vilken han är ansvarig enligt svenska skadeståndsregler, skall kronan ersätta skadan, kronan obetaget att av tjänstemannen söka åter vad sålunda utgivits. Detta torde ej innebära någon rubbning i skadelidande trafikants rätt att vända sig mot tjänstemannen.

10 §.

En särskild bestämmelse synes, såsom i motiveringen framhållits, erforderlig för att tilltalad vid lagföring här i riket ej må förpliktas utgiva värdet av egendom, som med stöd av paragrafens första stycke överlämnats till myndighet i den andra staten. Den i andra stycket upptagna bestämmelsen om att talan i sådant fall icke må föras här i riket innebär en processuell föreskrift. Lämpligare synes emellertid vara att de eljest tillämpliga konfiskationsbestämmelserna för dessa undantagsfall sättas ur kraft. Lagrådet hemställer därför om sådan ändring av stadgandet i andra stycket att under där angiven förutsättning skall vad i svensk lag eller författning må vara stadgat om skyldighet att ersätta värdet av sådan egendom icke äga tillämpning.

11 §.

Det torde knappast vara tänkbart att i förhållande till annat land än ett nordiskt grannland sätta i kraft sådana bestämmelser som de här upptagna om överlämnande av misstänkta som gripits vid gränsen. Paragrafen torde emellertid böra avfattas med hänsyn till lagens allmänna egenskap av fullmaktslag. Lagrådet hemställer därför, att i första stycket orden »inom den svenska kontrollzonen längs riksgränsen» ändras till »på svenskt område inom kontrollzon längs riksgränsen».

Vad angår andra och tredje styckena, innebär sistnämnda stycke, att huvudregeln i första stycket alltid skall gälla i fråga om åtgärd mot den som har hemvist och medborgarskap i den andra staten. Detta synes bli klarare, om andra stycket begränsas till att avse åtgärd mot den som ej äger hemvist och medborgarskap i den andra staten. Tredje stycket kan då utgå.

I andra stycket synes vidare böra klargöras, att vad som upptages från och med satsen »där fråga icke är om överträdelse av tullförfattningar» utgör undantag från den senare delssatsen. Lagrådet hemställer därför, att denna del av stycket göres till en särskild punkt. Denna punkt kunde innehålla, att den andra staten dock må i sådan förbindelse förbehålla sig att låta åtala eller straffa för annat brott, där fråga är om överträdelse av tullförfattningar, vartill kunde läggas återstoden av stycket från och med orden »han själv» i oförändrad lydelse.

12 §.

Denna paragrafs avfattning torde böra undergå en mindre jämkning i anslutning till vad som hemställts beträffande 11 §.

Ur protokollet:

Clas Amilon

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 6 november 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 19 oktober 1959 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 5 juni 1959 remitterade förslaget till lag om gränstullsamarbete med annan stat.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden följande.

Lagrådet har i sitt utlåtande närmare utvecklat olika synpunkter av beskaffenhet att kunna inverka på ett bedömande av den föreliggande lagstiftningsfrågan. Vad därvid anförts utmynnar i att lagrådet inte velat motsätta sig, att en lagstiftning av föreslaget innehåll kommer till stånd. Beträffande vissa av de föreslagna bestämmelserna har lagrådet hemställt om jämkningar av i huvudsak redaktionell natur. Vad lagrådet sålunda förordat finner jag böra beaktas. Ytterligare några smärre redaktionella ändringar synes böra vidtagas i lagförslaget.

Kungl. Maj:t har den 23 oktober 1959 för sin del godkänt upprättat förslag till överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete. Överenskommelsen har undertecknats den 28 oktober 1959 av de båda staternas befullmäktigade ombud under förbehåll om ratifikation.

Rörande innehållet i överenskommelsen får jag hänvisa till den redogörelse, som upptagits i statsrådsprotokollet för den 5 juni 1959.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om gränstullsamarbete med annan stat;

dels ock godkänna omförmälda överenskommelse mellan Sverige och Norge angående gränstullsamarbete.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan Nipstad